

ประเทศไทยจะผ่านพ้นวิกฤติการเปลี่ยนผ่านได้อย่างไร ยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างประชาธิปไตย

Marc Saxer

พฤศจิกายน 2555

- ถึงแม้ว่ากลุ่มชนชั้นนำจะสามารถยุติความขัดแย้งทางการเมืองด้วยการต่อรองครั้งใหญ่ แต่เท่านี้ก็ยังไม่เพียงพอที่จะก้าวผ่านวิกฤติในช่วงเปลี่ยนผ่านที่กินลึกลงไปได้ เพราะระเบียบทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของไทยไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเศรษฐกิจแบบโลกาภิวัตน์และสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย
- ประเทศไทยจึงต้องมีการเจรจาต่อรองสัญญาประชาคมกันใหม่ ซึ่งในการเจรจานี้ต้องมีการแบ่งหน้าที่ระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในสังคมให้สะท้อนดุลอำนาจที่เปลี่ยนไป การบริหารปกครองแบบประชาธิปไตยคือสิ่งจำเป็นในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่มีวิถีชีวิต ผลประโยชน์ และอัตลักษณ์แตกต่างกัน เศรษฐศาสตร์การเมืองต้องสร้างความเป็นธรรมทางสังคมและการเติบโตที่ยั่งยืน ในกรอบที่ต้องการสร้างศักยภาพสูงสุดให้กับทุกคน
- อย่างไรก็ตาม กระบวนการปรึกษาหารือทางสังคมในวงกว้างเช่นนั้นยังไม่เกิดขึ้น เพราะอุปสรรคบางประการในการสร้างประชาธิปไตย ประการแรก กลุ่มที่มีสถานภาพได้เปรียบต้องการรักษาระบบแบบดั้งเดิมในสังคมเอาไว้ ประการที่สอง แนวคิดแบบดั้งเดิมเป็นการช่วยรักษาสถานภาพของกลุ่มที่วุ่นวายในทางอ้อม และประการที่สาม ปัญหาที่เกิดจากอุปสรรคประการที่หนึ่งและประการที่สองทำให้การรวมตัวของกลุ่มอื่นๆ ที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตยต้องหยุดชะงัก
- กลุ่มพลังก้าวหน้าซึ่งเป็นกลุ่มชายขอบต้องรวมพลังกับกลุ่มนักปฏิรูปแนวเสรีนิยมและกลุ่มอนุรักษนิยมที่เข้าใจประเด็นเป็นแนวร่วมหลากหลายเพื่อความเปลี่ยนแปลง (Grand Rainbow Change Coalition) และเมื่อพิจารณาว่ากลุ่มแนวร่วมหลากหลายนี้อาจจะมีผลประโยชน์ขัดแย้งเนื่องจากแนวคิดทางการเมืองและเป็นการรวมตัวกันของทุกกลุ่มในสังคม รูปแบบการรวมตัวกันที่แต่ละกลุ่มจะสามารถทำงานด้วยกันได้คือการสร้างพื้นที่ประชาธิปไตยที่แต่ละกลุ่มจะสามารถแข่งขันกันต่อไป
- เพื่อทำให้เกิดสนามแข่งขันที่ยุติธรรม วาทกรรมว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงประชาธิปไตยจะต้องถูกประกอบสร้างเพื่ออธิบายว่าทำไมจึงต้องเกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อสังคมที่ดี เรื่องเล่าว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตยที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดก้าวหน้าและแนวคิดแบบดั้งเดิมมีส่วนช่วยในการชักจูงกลุ่มต่างๆ ที่อาจจะเข้ามาเป็นแนวร่วมในอนาคต

I บทนำ.....	1
II การคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ.....	1
ความเป็นไปได้ครั้งแรก: ฝ่ายหนึ่งชนะ.....	1
ความเป็นไปได้แบบที่สอง: การต่อรองครั้งใหญ่แบบ Grand Bargain.....	2
ความเป็นไปได้แบบที่สาม: เกิดภาวะชะงักงันและความขัดแย้งยังคงดำเนินต่อไป.....	3
III ต่อรองสัญญาประชาคมฉบับใหม่เพื่อแก้ปัญหาวิกฤติการเปลี่ยนผ่าน.....	4
ระเบียบทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย.....	6
ระเบียบทางเศรษฐกิจ-สังคมที่เป็นธรรม.....	6
ระเบียบเชิงสัญลักษณ์แบบพหุนิยม.....	6
IV เหตุใดจึงไม่ง่ายที่จะต่อรองสัญญาประชาคมกันใหม่.....	6
1. สนามแข่งขันทางอุดมการณ์: วาทกรรม ความคิด บรรทัดฐาน และอัตลักษณ์ที่ขัดแย้งกัน เป็นปัจจัยก่อวิกฤติการเปลี่ยนผ่าน.....	7
1.1 เราจะสามารถตัดสินใจและทำให้เกิดความร่วมมือทางสังคมไปพร้อมกันได้ได้อย่างไร เอกภาพในความสมานฉันท์ vs จากหลายรวมเป็นหนึ่ง.....	8
1.2 เราจะแก้ไขระบบการเมืองได้อย่างไร ผู้นำที่มีคุณธรรม vs การตรวจสอบโดยประชาชน.....	10
1.3 ใครเป็นผู้ตัดสินใจให้ใคร เสี่ยงข้างมาก vs ธรรมาภิบาล.....	12
2. ปัญหาการทำงานร่วมกันในระบบปิตาธิปไตย.....	16
3. สนามแข่งทางการเมือง: กลุ่มสถานะเดิมที่เข้มแข็ง vs ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่อ่อนแอ.....	17
3.1 กลุ่มผู้สนับสนุนสถานภาพได้เปรียบในสังคมเป็นผู้รักษาไว้ซึ่งระเบียบแนวตั้งแบบเดิม.....	17
3.2 มีผู้นำความเปลี่ยนแปลงที่จะสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบประชาธิปไตยหรือไม่.....	18
V ยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประชาธิปไตย.....	19
1. จุดเริ่มต้นยุทธศาสตร์.....	19
2. แนวร่วมการเปลี่ยนแปลงเพื่อขับเคลื่อนความได้เปรียบทางการเมือง.....	19
3. กำหนดวาทกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตย.....	21
วาทกรรมเชื่อมโยง 1: สัมมวาจาในพุทธศาสนากับการปรีชาหาหรือ.....	22
วาทกรรมเชื่อมโยง 2: เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่เป็นธรรมทางสังคม มีความสมดุล และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม.....	22
VI สรุป.....	23

I บทนำ

เป็นเวลาเกือบทศวรรษแล้วที่ประเทศไทยติดอยู่ในความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งทำให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในสังคมและทำให้ระบบการเมืองต้องชะงักงัน ในระดับผิวหน้ามีกลุ่มสมาชิกสองกลุ่มที่เป็น “แดง” กับ “เหลือง” ต่อสู้กันเพื่อให้ได้มาซึ่งการควบคุมรัฐไทย บทวิเคราะห์ชิ้นนี้จำนวนมากได้สรุปบรรยายลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ แสดงให้เห็นตัวละครกับแรงจูงใจ และระบุมูลเหตุทางโครงสร้างและทางบรรทัดฐานของความขัดแย้งต่างสักระยะนี้ไว้ การศึกษาครั้งนี้จะนำบทวิเคราะห์ที่ว่ามาใช้แต่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอข้อค้นพบแบบเดิม ในบทความก่อนหน้านี้ ผู้เขียนได้นำเสนอว่าความขัดแย้งทางการเมืองนั้นเป็นเพียงส่วนยอดของภูเขาน้ำแข็งในวิกฤตการเปลี่ยนผ่านที่กัดกินลึกลงไปและจะสามารถก้าวพ้นไปได้ด้วยการต่อรองสัญญาประชาคมกันใหม่เท่านั้น

ในบทความนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงเหตุผลที่ทำให้ประเทศไทยต้องดิ้นรนอย่างหนักเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการเมืองให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพความเป็นจริงของสังคมที่มีความเป็นพหุนิยมมากขึ้น ขั้นแรก ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นว่าเหตุใดยุทธศาสตร์ของผู้ที่เป็นตัวละครหลักในปัจจุบันนั้นไม่สามารถทำให้ประเทศไทยก้าวข้ามวิกฤตการเปลี่ยนผ่านไปได้ ต่อมาผู้เขียนจะกล่าวถึงบรรทัดฐานของความแตกแยก ปัญหาของการรวมตัวกันเป็นฝักฝ่าย และสภาพเศรษฐกิจการเมืองที่เป็นอุปสรรคต่อการต่อรองสัญญาประชาคม (อีกครั้ง) ของประเทศไทย และ

¹ ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมากลุ่มพันธมิตร “แดง” และ “เหลือง” ได้มีเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด โดยมีผู้มีบทบาทและกลุ่มต่าง ๆ มากมายมาเข้าร่วมการต่อสู้ บางกลุ่มยุติกิจกรรมของตน หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนฝ่ายไปอยู่อีกฝั่ง ในเวลาดังกล่าวความขัดแย้งทางการเมืองได้แบ่งแยกชนชั้นทางสังคม องค์กร และครอบครัว โดยมีผู้สนับสนุนแต่ละฝ่ายอยู่ในทุกสถาบัน ทั้งสองฝ่ายต้องดิ้นรนเพื่อนำสถาบันหลักเช่น สื่อ คณะกรรมการอิสระ ตำรวจและองค์กรภาคความมั่นคงอื่น ๆ มาอยู่ฝ่ายตนและดิ้นรนเพื่อควบคุมองค์กรเหล่านั้น ฝ่าย “แนวร่วมแดง” ประกอบด้วยนักธุรกิจมั่งคั่งทุนนิยม นักวิชาการและนักเคลื่อนไหวหัวก้าวหน้า และกลุ่มผู้เคลื่อนไหวเสื้อแดงซึ่งได้รับการสนับสนุนส่วนใหญ่จากชนชั้นกลางและชนวนาหัวการเมืองจากจังหวัดในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังการถูกตัดสินคดี การแตกกลุ่ม และการกลับมารวมกลุ่มกันใหม่หลายครั้งจึงเกิดพรรคเพื่อไทยขึ้นเป็นพรรคการเมืองนำของกลุ่มนี้ ส่วน “พันธมิตรเหลือง” ประกอบด้วยชนชั้นนำดั้งเดิมจากเครือข่ายราชวงศ์ ผู้นำทางธุรกิจ นักวิชาการและนักเคลื่อนไหวประชาธิปไตย และกลุ่มเสื้อเหลืองซึ่งได้รับการสนับสนุนส่วนใหญ่จากชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ พรรคการเมืองหลักในฝ่ายค้านคือพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคที่มีฐานเสียงเข้มแข็งในจังหวัดภาคใต้และในกรุงเทพฯ มาแต่เดิม

สุดท้ายผู้เขียนจะนำเสนอยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตย

II การคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ

หลังภาวะผูกพันลุ่ม ๆ ดอน ๆ จากความขัดแย้ง สภาพการณ์ของประเทศไทยหลัก ๆ แล้วยังอยู่ในสภาวะเดียวกันกับเมื่อความขัดแย้งทางการเมืองระดับประเทศเริ่มต้นเมื่อ 8 ปีที่แล้ว ผลลัพธ์ของความขัดแย้งครั้งนี้มีความเป็นไปได้สามแบบ: “ชัยชนะสำหรับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง” “การต่อรองครั้งใหญ่แบบ grand bargain” และ “การที่ภาวะชะงักงันแบบปัจจุบันจะดำเนินต่อไป”

ความเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว: “ฝ่ายหนึ่งชนะ”

ในความพยายามที่จะขึ้นมาเป็นฝ่ายควบคุมรัฐไทย “แดง” และ “เหลือง” ได้ใช้ยุทธวิธีต่างกัน แต่ทั้งสองกลุ่มมียุทธศาสตร์เดียวกันคือการที่ “ผู้ชนะได้ทุกอย่าง”: หมายถึงการได้ชัยชนะเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเหนืออีกฝ่ายเพื่อนำระเบียบที่ตนสนับสนุนมาสู่สังคม (อีกครั้ง)

ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะเป็นผู้ชนะความขัดแย้งทางการเมืองครั้งนี้ได้หรือไม่

แนวทางแบบ “ผู้ชนะได้ทุกอย่าง” แบบนี้อาจทำให้เป็นไปได้ที่ฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้ชนะ แต่แนวโน้มของแนวทางนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้นเพราะสำหรับชนชั้นนำ เดิมพันในการต่อสู้มีมากเกินไปที่จะยอมปล่อยอำนาจควบคุมรัฐไป และสำหรับนักรบ “แดง” และ “เหลือง” ระเบียบทางสังคมที่เป็นผลจากชัยชนะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะส่งผลกระทบอย่างมากต่อโอกาสในชีวิตของอีกฝ่าย ด้วยเดิมพันที่สูงเช่นนี้จึงไม่มีฝ่ายใดเต็มใจถอยลง และจำต้องต่อสู้กันต่อไป

ชัยชนะของฝ่ายหนึ่งหมายถึงอะไรสำหรับระบบการเมืองที่เกิดขึ้น

ทั้งสองฝ่ายล้วนมีประวัติเข้าแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมและละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งสองฝ่ายไม่ได้เคารพหลักนิติธรรม อีกทั้งเคยใช้วิธีการที่ไม่เป็นประชาธิปไตยและผิดกฎหมายมาแล้ว ทั้งคู่ ทั้งสองฝ่ายใช้การเมืองตามท้องถนนที่มีความรุนแรงโดยมีเจตนาแฝงเพื่อก่อให้เกิดความรุนแรงโดยรัฐเพื่อเพิ่มแรงกดดันและล้มรัฐบาล² ขณะที่อำนาจบริหารประเทศ ทั้งสองฝ่ายใช้

กำลังเกินควรเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมือง ทั้งสองฝ่ายเคยปรานปรามผู้ประท้วงตามท้องถนนจนทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ ทั้งสองฝ่ายเคยดำเนินคดีกับผู้วิจารณ์ที่มีความเห็นต่างกับตนและเซ็นเซอร์สื่อ ทั้งสองฝ่ายได้เข้าไปพัวพันในปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งสองฝ่ายเข้าไปเกี่ยวข้องกับการใช้เงินเพื่อเป้าหมายทางการเมือง การช่วยเหลือพวกพ้อง และการคอร์รัปชัน ทั้งสองฝ่ายกล่าวโทษ

การกระทำผิดของฝ่ายตรงข้าม แต่กลับเชื่อว่าเป้าหมายสำคัญกว่าวิธีการสำหรับฝ่ายตนเอง³

เมื่อความขัดแย้งเฉพาะหน้าจบลง ผู้นำทั้งสองฝ่ายหมดแรงจูงใจที่จะทำเพื่อมวลชน แต่จะดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อปราศจากฝ่ายตรงข้ามที่มี

ประสิทธิภาพ เราไม่สามารถมองข้ามความเสี่ยงที่ฝ่ายหนึ่งจะนำระบบเผด็จการมาใช้ ไม่ว่าจะระบอบใหม่จะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ก็ตาม ระบอบนั้นจะมีต้นกำเนิดจากจุดเริ่มต้นที่เกิดจากการบังคับฝ่ายตรงข้ามให้ทำตามฝ่ายชนะ หากเราจะเรียนรู้อะไรได้จากความขัดแย้ง สิ่งนั้นก็คือการที่พลเมืองไทยไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกระบวนการตัดสินใจไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมในกระบวนการตัดสินใจ และหากมีระเบียบใดที่ใช้บังคับกับสังคมโดยขาดกระบวนการปรึกษาหารือที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ระเบียบนั้นก็จะขาดความชอบธรรมไป

ความเป็นไปได้แบบที่สอง: การต่อรองครั้งใหญ่แบบ Grand Bargain

หลายฝ่ายหวังว่าจะเกิดการต่อรองครั้งใหญ่ชนิด ‘Grand Bargain’⁴ ขึ้นระหว่างชนชั้นนำดั้งเดิมกับชนชั้นนำฝ่ายทุนที่กำลังต่อสู้กันอยู่

การต่อรองครั้งใหญ่แบบ Grand Bargain จะเกิดขึ้นจริงหรือไม่

ดูเหมือนทั้งสองฝ่ายจะทราบว่ามันไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้โดยปราศจากอีกฝ่าย และหลักฐานปรากฏมากขึ้นว่าได้มีการทำความตกลงที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่ายอย่างลับๆ แล้ว โดยมีผู้คาดการณ์ว่ามีการทำ “ข้อตกลงบูรไน” เป็นข้อตกลงลับเมื่อหนึ่งปีก่อนหน้า และข้อตกลงลับนั้นได้พัฒนามาจนสามารถจัดการเลือกตั้งก่อนกำหนดได้ในเดือนกรกฎาคม 2554 จนมี

เมื่อไม่ต้องกังวลว่าจะมีความขัดแย้งเฉพาะหน้าอีกต่อไปทั้งสองฝ่ายจะหมดแรงจูงใจที่จะทำเพื่อมวลชน แต่จะกลับดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อปราศจากฝ่ายตรงข้ามที่มีประสิทธิภาพเราไม่สามารถมองข้ามความเสี่ยงที่ฝ่ายหนึ่งจะนำระบบเผด็จการมาใช้

การเปลี่ยนรัฐบาลและมีการบริหารจัดการกรณีน้ำท่วม⁵ นับแต่นั้นมาผู้นำฝ่ายทหารได้แสดงความอดกลั้นทางการเมืองอย่างดียิ่งเยี่ยมมาตลอด⁶ และรัฐบาลยิ่งลักษณ์เองก็ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะแสดงตนเป็นผู้พิทักษ์ราชวงศ์⁷ จากหลักฐานทำให้ดูเหมือนว่าได้มีการต่อรองแบบ Grand Bargain แล้วจริงๆ ด้วยวิธีการแบบเดิม: คือการตกลงกันอย่างลับๆ ระหว่างผู้สนับสนุนหลักซึ่งดำเนินไปในที่ลับตา

แต่ความขัดแย้งระหว่างรัฐสภากับศาลรัฐธรรมนูญในเดือนมิถุนายน 2555 เรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการประท้วงของกลุ่มพิทักษ์สยามในเดือนพฤศจิกายน 2555 เป็นเหตุผลให้ทุกฝ่ายต้องระมัดระวังไม่ด่วนตัดสินใจไปก่อนการณ์ แม้ความขัดแย้งสั้นๆ เหล่านี้อาจเป็นเพียงสัญญาณ

บอกเหตุว่าผู้เล่นที่มีอิทธิพลไม่เห็นด้วยกับการต่อรองครั้งนี้ แต่อาจมองในมุมกลับได้เช่นกันว่าผู้ที่ออกมาท้าทายในกรณีดังกล่าวต้องล่าถอยไปเพราะได้มีการทำความตกลงกันไว้แล้ว แต่ไม่ว่าจะเป็นไปในทางใดก็ตาม ยังมีกรรมการจับตาดูอยู่ว่าการตกลงเหล่านี้จะช่วยให้ประเทศผ่านพ้นการบิดเบือนต่างๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นได้หรือไม่

การต่อรองครั้งใหญ่แบบ Grand Bargain จะมีความหมายอย่างไรสำหรับระเบียบทางการเมืองในอนาคต

ในการนี้จำเป็นต้องมีการตกลงกันระหว่างชนชั้นนำของทั้งสองฝ่ายเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองเฉพาะหน้าและสร้างเสถียรภาพซึ่งจำเป็นสำหรับการแก้ไขปัญหาวิกฤตการเปลี่ยนผ่านที่ฝังลึกลงไป แต่ไม่มีเครื่องรับประกันใดๆ ว่าเหล่าชนชั้นนำจะยอมยุติความขัดแย้งโดยใช้กฎเกณฑ์ประชาธิปไตย ในทาง

³ แม้มีข่าวลือว่าจะเกิดรัฐประหารขึ้นในช่วงน้ำท่วมเดือนพฤศจิกายน 2554 มีความขัดแย้งทางการเมืองเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญในเดือนมิถุนายน 2555 และการประท้วงโดยกลุ่มพิทักษ์สยามเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2555 ผู้บัญชาการกองทัพบกก็ยังออกมาแสดงความอดกลั้นของฝ่ายทหารอย่างต่อเนื่อง การถอนทหารไทยออกจากพื้นที่ชายแดนเขาพระวิหารที่ติดกับกัมพูชา ซึ่งทำให้เกิดความบาดหมางระหว่างฝ่ายทหารกับรัฐบาลอภิสิทธิ์ ก็ดำเนินไปอย่างราบรื่นอย่างน่าประหลาดใจ

⁴ ในความเป็นจริงการปรานปรามผู้ที่ถูกกล่าวหาภายใต้กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันอย่างมากก็ยังดำเนินต่อไปภายใต้ “รัฐบาลเสื้อแดง” ทักษิณเป็นประมุขสาธารณรัฐเสื้อแดงที่เรียกร้องให้มีการเสียสละเพื่อความปรองดอง ดูข้อ 6 ในบรรณานุกรมท้ายบท

กลับกัน หากทั้งสองฝ่ายรวมตัวกันเป็นพันธมิตรแดง-เหลือง ก็จะมีสถานะทรงอำนาจที่จะร่วมกันปราบปรามการเรียกร้องประชาธิปไตยได้ทั้งหมด ข้อสรุปอย่างสันคือนักชนชั้นนำไม่ต้องการที่จะให้เกิดระบอบประชาธิปไตยขึ้นก็มีความเป็นไปได้อย่างยิ่งว่าผลลัพธ์จากการต่อรอง Grand Bargain อาจเป็นเพียงระบอบเผด็จการ

ความเป็นไปได้แบบที่สาม: เกิดภาวะชะงักงันและความขัดแย้งยังคงดำเนินต่อไป

ดูเหมือนว่าดุลอำนาจระหว่างพันธมิตรฝ่ายแดงกับพันธมิตรฝ่ายเหลืองจะมาถึงจุดชะงักงัน ช่วงแปดปีที่ผ่านมาไม่มีฝ่ายใดสามารถชนะอีกฝ่ายได้อย่างเด็ดขาด และทั้งสองฝ่ายยังจะเผชิญความท้าทายครั้งสำคัญ ๆ ที่อาจทำให้สถานะทางการเมืองของฝ่ายตนอ่อนแอลง

รัฐบาลยิ่งลักษณ์จะได้รับแรงกดดันเพิ่มจากฐานเสียงเพื่อให้ปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้ไว้ตอนหาเสียง ในเวลาเดียวกัน เศรษฐกิจไทยเริ่มได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก งบประมาณของรัฐที่ร่อยหรอไปอาจทำให้รัฐบาลมีความสามารถในการปฏิบัติตามสัญญาได้น้อยลง อีกทั้งอาจเกิดความขัดแย้งรอบใหม่จากความพยายามแก้ไขรัฐธรรมนูญและออกกฎหมายปรองดอง และอาจเกิดความไม่ลงรอยทางการเมืองยิ่งขึ้นระหว่างฐานเสียงแดงกับผู้นำพรรคเพื่อไทยซึ่งพอจะเห็นเค้าลางความไม่ลงรอยครั้งนี้ได้จากปัญหาการช่วยเหลือกลุ่มเสื้อแดงที่ยังต้องคดี และประเด็นการแก้ไข

รัฐธรรมนูญ เรายังต้องรอดูกันต่อไปว่าการร่วมพันธมิตร “แดง” ของเหล่าเศรษฐกิจกับคนจน ของกลุ่มเสรีนิยมใหม่กับกลุ่มมาร์กซิสต์เดิม และของกลุ่มนักวิชาการในกรุงเทพฯ กับกลุ่มนักรบในต่างจังหวัดจะยั่งยืนยาวนานเพียงไรในอนาคต

รอยร้าวในกลุ่มพันธมิตรสีเหลืองเริ่มปรากฏมากขึ้นช่วงรัฐบาลอภิสิทธิ์ เริ่มมีการสวนทางกันของผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มเครือข่ายราชวงศ์ พรรคประชาธิปัตย์ และพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เมื่อกลไกการเลือกตั้งทวีความสำคัญขึ้น พรรคประชาธิปัตย์จึงถูกคุกคามด้วยปัญหาเรื้อรังของพรรคที่ไม่สามารถชนะการเลือกตั้งได้ ส่วนพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับกลุ่ม “เสื้อหลากสี” ก็ไม่สามารถระดมคนเพื่อ

ประท้วงตามท้องถนนได้มากเหมือนในอดีต แต่กลุ่มสุดโต่งพิทักษ์สยามที่เรียกร้องให้ล้มรัฐบาลด้วยรัฐประหารกลับมีผู้ไปร่วมชุมนุมพอประมาณ^๘ ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าแม้พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจะอยู่ในสภาวะตกต่ำ แต่ความเป็นไปได้ที่จะมีการออกมาประท้วงตามท้องถนนเพื่อต่อต้านทักษิณนั้นยังมีอยู่ ส่วนทหารก็เฝ้าระมัดระวังความเคลื่อนไหวของกลุ่มเสื้อแดงและดูเหมือนจะต้องการปกป้องผลประโยชน์ของตนในวงแคบเท่านั้น^๙ ในขณะนั้นดูเหมือนว่าผู้มีอิทธิพลหลังจากได้อำนาจความสะดวกให้แก่รัฐบาลชินวัตรอย่างระมัดระวัง ซึ่งในกรณีนี้ทั้งศาลและผู้มีอิทธิพลอื่นไม่มีกำลังมากพอที่จะเผชิญหน้ากับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารอีกครั้ง บัจฉัยซึ่งเป็นขั้วตายสำหรับทุกฝ่ายคือการสืบราชสมบัติที่จะเกิดขึ้น โดยสรุปแล้ว ฝ่ายแดงไม่แข็งแกร่งพอที่จะนำระเบียบของตนมาใช้บังคับกับสังคม และฝ่ายเหลืองดูเหมือนจะขาดกำลังที่ออกมาแสดงบทบาทเพื่อให้เกิดการถอยหลังลงคลองของประชาธิปไตยอีกครั้ง¹⁰

หากความขัดแย้งยืดเยื้อต่อไปจะส่งผลอย่างไรกับพัฒนาการทางการเมือง

สภาพการณ์จะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความขัดแย้ง ถ้าจะพูดให้ชัดเจนคือ หากความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้นจนไม่สามารถควบคุมได้และกลายเป็นสงครามกลางเมืองก็จะเป็นโศกนาฏกรรมสำหรับสังคมไทย แต่ความน่าจะเป็นคือการที่ความขัดแย้งจะดำเนินต่อไปตามรูปแบบเดิมที่ได้เกิดขึ้น

ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา คือมีช่วงที่ความขัดแย้งทวีความรุนแรง รวมถึงการมีการปะทะกันอย่างรุนแรง และตามมาด้วยช่วงที่ค่อนข้างสงบ เท่าที่ผ่านมาความขัดแย้งทางการเมืองยังไม่ถึงขีดสุดมากพอที่จะสร้างความเสียหายรุนแรงต่อการเกาะเกี่ยว

ทางสังคม (social fabric) ตามที่หลายคนกลัวว่าสังคมไทยจะล่มสลายไป

ในบางแง่มุม ความขัดแย้งกลับเป็นตัวเร่งให้เกิดโครงสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย แม้รัฐจะพยายามทุกทางเพื่อปราบปรามผู้เปิดปากวิจารณ์ระบอบที่เป็นอยู่ แต่ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำทั้งสองฝ่ายได้เปิดพื้นที่สำหรับการเห็นต่าง ซึ่งทำให้เกิดการโต้แย้งทางการเมืองที่มีจำนวน ความลุ่มลึก และ

ความขัดแย้งกลับเป็นตัวเร่งให้เกิดโครงสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม โลกภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอาจจะไม่หยุดรอ หากประเทศไทยยังคงถูกจุดรั่วไว้ด้วยความขัดแย้งทางการเมือง

ความเข้มข้นมากขึ้น การเผยแพร่ความคิดและแนวคิดประชาธิปไตยสู่สังคมในวงกว้างเป็นการดึงวาทกรรมประชาธิปไตยเข้าสู่กระแสหลัก ส่วนการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันกันอย่างหนักหน่วง แต่มีลักษณะโดยรวมเป็นอิสระและเป็นธรรมนั้นได้ลงหลักปักฐานกลไกการเลือกตั้งที่ใจกลางระบบการเมือง¹¹ การที่ประชาชนได้เห็นว่าเสียงของตนมีความสำคัญทั้งต่อการตั้งรัฐบาลและในการทำให้รัฐบาลต้องตอบสนองต่อความต้องการของตน¹² ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีความตื่นตัวทางการเมือง และความตื่นตัวนี้อาจยุติวิธีการเก่าๆ ในการ “ซื้อเสียง” ได้ การแข่งขันกันอย่างหนักเพื่อให้ได้คะแนนเสียงจากประชาชนที่เรียกร้องจากตัวแทนของตนเองมากขึ้น และการเกิดกลุ่มที่ไม่ลงรอยกันในทางอุดมการณ์อาจทำให้เกิดระบบที่สามารถผสมผสานรวมพรรคการเมืองต่างๆ ไว้ด้วยกันและเป็นทางเลือกใหม่สำหรับสังคมไทยได้ พัฒนาการทั้งหมดที่กล่าวมานี้อาจตีความได้ว่าเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยเชิงโครงสร้างในสังคมไทย

แต่ในอีกด้าน ภาวะชะงักงันทางการเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างในประเทศไทยซึ่งจำเป็นสำหรับพัฒนาการที่ยั่งยืน ยิ่งมีความท้าทายจากวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตระบบนิเวศน์โลก รวมทั้งการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอนาคต จึงมีความเสี่ยงอย่างมากว่าพลังขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงของไทย-ซึ่งก็คือภาคเอกชนที่มีพลวัต-จะเริ่มสะดุด พูดอีกอย่างก็คือ: โลกภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอาจจะไม่หยุดรอ หากประเทศไทยยังคงถูกฉุดรั้งไว้ด้วยความขัดแย้งทางการเมือง

โดยสรุป แม้ความเป็นไปได้ทั้งสามแบบจะมีข้อดีอยู่บ้าง แต่ไม่มีความเป็นไปได้แบบใดเลยที่จะทำให้สังคมไทยแก้ไขปัญหาทั้งหมดที่เผชิญอยู่ได้ หากชนชั้นนำสามารถคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองปัจจุบัน ก็ยังมีความไม่แน่นอนว่าชนชั้นนำเหล่านั้นจะเต็มใจให้มีการสถาปนาระบบที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงหรือไม่ พูดอีกอย่างคือ: ไม่มีความเป็นไปได้แบบใดเลยที่จะเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาวิกฤตการเปลี่ยนผ่านที่อยู่ในระดับที่สังคมไทยกำลังเผชิญ

III ต่อรองสัญญาประชาคมฉบับใหม่เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการเปลี่ยนผ่าน¹³

ภายใต้ผิวหน้าของความขัดแย้งทางการเมืองยังมีวิกฤตการเปลี่ยนผ่านที่ซ่อนอยู่ลึกลงไป วิกฤตการเปลี่ยนผ่านนี้เป็นผลโดยตรงจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทย ความเติบโตอย่างรวดเร็วหลายทศวรรษทำให้เศรษฐกิจไทยมีความซับซ้อนและเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันระดับโลก โดยอุตสาหกรรมและบริการใหม่ๆ ทำให้เกิดการเลื่อนชั้นสูงขึ้นในสังคม พร้อมทั้งมีโอกาสนับแต่วิถีชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้น ปัจจุบันสังคมไทยมีความเป็นพหุลักษณะในด้านค่านิยม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต¹⁴ ระเบียบสัญลักษณ์เดิมที่มี “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” และบรรทัดฐานเรื่อง “สามัคคีธรรม” (ความสามัคคีที่ตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม)¹⁵ ได้สูญเสียอำนาจในการยึดโยงและอำนาจในการสร้างความชอบธรรมไปมาก ในสังคมพหุนิยม สิ่งที่เกิดเป็นปกติอย่างไม่มีข้อยกเว้นคือความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ ค่านิยม และวิถีชีวิตที่สวนทางกัน ระเบียบสังคมแบบดั้งเดิมกำหนดที่ทางและบทบาทในลำดับขั้นทางสังคมของแต่ละบุคคลไว้อย่างจำกัดและไม่ให้การมีโอกาสเลื่อนชั้นทางสังคมหรือให้โอกาสน้อยมาก¹⁶ การเลื่อนชั้นทางสังคมที่เกิดจากการพัฒนาของทุนนิยมทำให้บุคคลสามารถกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้ ผู้มีบทบาททางสังคมหน้าใหม่ปรากฏความเคลื่อนไหวและดิ้นรนให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตัวเองที่อาจจะสวนทางกับผลประโยชน์อื่นๆ ในพื้นที่ชนบทเกิดชนชั้นกลางใหม่ที่มิมีบทบาทในสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ¹⁷ ความคาดหวังทางการเมืองได้เปลี่ยนไป: ประชาชนนอกมาเรียกร้องให้รัฐสนองตอบต่อความต้องการของตนมากขึ้น¹⁸ และเรียกร้องให้ดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อขจัดอุปสรรคที่ทำให้ตนไม่สามารถใช้ชีวิตได้เต็มศักยภาพ ประชาชนเริ่มเข้าใจมากขึ้นว่าการที่รัฐจัดหาบริการสาธารณะให้ นั้นเป็นสิทธิทางสังคมของตน มิใช่การหยิบยื่นจากรัฐ¹⁹

ผลคือระบบบริหารจัดการแบบเดิมที่เน้นกฎเกณฑ์นามธรรมและมีการบังคับใช้แบบเดียวไม่สามารถสนองตอบความต้องการของเศรษฐกิจซึ่งมีความซับซ้อนและความต้องการของสังคมพหุนิยมได้ ในขณะที่พลเมืองเรียกร้องให้ทุกคนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ²⁰ ระบบการเมืองกลับสามารถจัดหาบริการสาธารณะพื้นฐานได้อย่างจำกัด สังคมยังขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการต่องรองให้เกิดการรวมขอมท่ามกลางสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งอยู่ตลอดเวลา ที่สำคัญกว่านั้นคือกระบวนการทางการเมืองแบบบนลงล่างนั้นไม่เป็นที่ยอมรับอีก

ต่อไป กลุ่มการเมืองไม่สามารถนำผลการเจรจาที่กระทำกันอย่างลับๆ มาบังคับใช้กับประชาชนที่มีความตื่นตัวทางการเมืองและเรียกร้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจได้อีกต่อไป

ผลคือเกิดวิกฤตความชอบธรรมขึ้นพื้นฐานขึ้นกับระเบียบทางการเมือง²¹ สังคม และวัฒนธรรม พูดอีกอย่างคือสัญญาประชาคมฉบับเดิมของประเทศไทยนั้นไม่สามารถใช้ได้ต่อไป การแบ่งหน้าที่แบบเดิม (เช่น ทหารเป็นผู้ประกันความมั่นคงทางการเมือง รัฐบาลเป็นผู้คุมเพาะเศรษฐกิจ ธุรกิจขนาดใหญ่เป็นผู้สร้างการเติบโตและความมั่งคั่งซึ่งจะส่งผ่านลงมาตามเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ต่างๆ) สู้ชนชั้นนำในพื้นที่ ในขณะที่

ประชากรส่วนใหญ่ถูกจำกัดให้อยู่อย่างพอเพียงในชนบทเท่านั้น²²) ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเศรษฐกิจที่มีความเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับเศรษฐกิจโลกอีกต่อไป ดุลอำนาจเดิมที่มีอยู่ถูกท้าทายโดยเหล่าชนชั้นนำทุนนิยมฝ่าย “แดง” ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับระเบียบทางการเมืองในแนวตั้งที่มีกลไกซึ่งเป็นความลับ บีบบังคับ และกำหนดการ

ตัดสินใจจากบนลงล่างอีกต่อไป ประชาชนเรียกร้องอำนาจสูงสุดในการปกครองซึ่งเป็นของประชาชน

ตราบไต่ที่ยังไม่มีการปรับระเบียบทางสังคมและการเมืองให้สนองตอบความต้องการของสังคมพลุ่ลัษณ์ วิกฤตความชอบธรรมก็จะยังคงสร้างความชะงักงันให้กับระบบการปกครองต่อไป สังคมไทยต้องต่อรองสัญญาประชาคมฉบับใหม่ขึ้นมาเพื่อที่จะผ่านพ้นวิกฤตการเปลี่ยนผ่านนี้ไปได้

มีข้อโต้แย้งว่าทักษิณได้มอบสัญญาประชาคมใหม่ให้กับประเทศไทยแล้ว²³ อันที่จริงระบอบ “ทักษิณโมมิกล์”²⁴ กลับเป็นการท้าทายระเบียบแนวตั้งแบบดั้งเดิมโดยพื้นฐาน เช่นท้าทายสิ่งที่เรียกกันว่าประชาธิปไตยแบบไทยๆ²⁵ ด้วยกลไกการเลือกตั้งที่เป็นหัวใจสำคัญของระบบการปกครองนั้นทำให้คนไทยได้รู้จักกับการปกครองโดยเสียงข้างมาก ส่วนรูปแบบการพัฒนาที่เป็น

ทุนนิยมอย่างชัดเจนได้นำพาการพัฒนาอุตสาหกรรมและการเลื่อนชั้นทางสังคมเข้าสู่พื้นที่ชนบท²⁶ ระบบสวัสดิการพื้นฐานทำให้ประชาชนมีสิทธิทางสังคมแทนที่จะต้องคอยรับการหยิบนัดและนำเสนอแนวคิดว่ารัฐมีหน้าที่สนองตอบความต้องการของผู้ลงคะแนนเสียง²⁷ ประชาชนผู้คุ้นเคยกับการรับในอดีตกลับกลายมาเป็นพลเมืองที่มีความตื่นตัวและมีสิทธิมีเสียงทางการเมือง แต่ในเวลาเดียวกันทักษิณก็ได้ให้ความเคารพต่อหลักกฎหมาย อีกทั้งยังทำลายระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ที่สำคัญที่สุดคือทักษิณไม่ได้ต่อรองให้เกิดสัญญาประชาคมฉบับใหม่ขึ้น แต่กลับพยายามนำแบบฉบับ

การบริหารจัดการของตนมาบังคับใช้กับสังคม ไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็ตามประชาชนจำนวนมากได้ปฏิเสธไม่ให้ความยอมรับระบบ “ทักษิณโมมิกล์”²⁸ โดยเราอาจตีความได้ว่าการประท้วงของมวลชนและการออกมาต่อต้านอย่างรุนแรงของชนชั้นนำดั้งเดิมหมายถึงการลงคะแนนไม่ไว้วางใจระบบ “ทักษิณโมมิกล์”

ความขัดแย้งต่างสีไม่สามารถแยกออกจากวิกฤติการเปลี่ยนผ่านที่อยู่ลิ้งไปมาได้ โดยลักษณะของมันเองแล้ว วิกฤติการเปลี่ยนผ่านทำให้ไม่สามารถหยุดความขัดแย้งทางการเมืองที่มีอยู่ได้ด้วยการบังคับใช้ระเบียบใหม่หรือโดย “การต่อรองครั้งใหญ่อย่างลับๆ ระหว่างชนชั้นนำ” โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วม สิ่งที่มีความสำคัญพอๆ กับต่อผลลัพท์ของการต่อรองสัญญาประชาคมใหม่อีกครั้งคือวิธีการที่นำมาใช้ กระบวนการปรึกษาหารือที่ใช้ต้องได้รับการออกแบบมาในทิศทางที่จะสามารถสร้างความชอบธรรมให้แก่ระเบียบใหม่ จึงจะสามารถทำให้ประเทศผ่านพ้นวิกฤตความชอบธรรมไปได้ ผู้เขียนได้เคยเสนอมาก่อนหน้าแล้วว่ากระบวนการต่อรองต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ดำเนินการในแนวนอน ตั้งอยู่บนกฎเกณฑ์ให้ความสำคัญกับภาพรวม และเป็นการดำเนินการทางการเมืองอย่างแท้จริง²⁹ สรุปโดยย่อคือคนไทยจากทุกภาคส่วนจะต้องมาตัดสินใจว่าตนต้องการจะมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างไรในอนาคต

เพื่อที่จะผ่านพ้นวิกฤตการเปลี่ยนผ่านในครั้งนี้ ประเทศไทยต้องปรับระเบียบทางการเมือง สังคม และระเบียบเชิงสัญลักษณ์ให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมไทยปัจจุบันที่ซับซ้อน

²¹ เราต้องพิจารณาการต่อสู้ของกลุ่ม “ทักษิณิสต์” ชาวไทยเชื้อสายจีนในบริบทของประวัติศาสตร์ที่รัฐใช้อำนาจควบคุมชนชั้นทุนที่มีเชื้อสายจีน เรื่องน่าขบขันอย่างหนึ่งในความขัดแย้งต่างสีครั้งนี้คือมหาเศรษฐีทุนนิยมที่จัดบริการทางสังคมแก่คนจนกลับถูกกล่าวหาว่าใช้ระบบ “ประชานิยม” ดูข้อ 16 ในเชิงอรรถท้ายบท

และเป็นพหุนิยม โดยประเด็นในการต่อรองสัญญาประชาคมใหม่จะต้องรวมถึง:

ระเบียบทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย

ชนชั้นนำต้องตกลงกันได้เกี่ยวกับกติกาขั้นต้นเพื่อคลี่คลายความขัดแย้ง ปลดล็อกกระบวนการเมือง และสร้างเสถียรภาพสำหรับการปฏิรูปในเชิงโครงสร้าง แต่ที่ลึกซึ้งกว่านั้นคือชนชั้นนำกลุ่มดั้งเดิมและชนชั้นนำกลุ่มทุนนิยมต้องตกลงแบ่งหน้าที่กันใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับดุลอำนาจที่เปลี่ยนไป โดยอาจมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงกรอบรัฐธรรมนูญและกรอบกฎหมายบ้างเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่ทำงานได้จริง นอกจากนี้ยังต้องมีช่องทางระดับสถาบันเพิ่มขึ้นเพื่อให้พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการประชาธิปไตยเพื่อสร้างความชอบธรรม การปรึกษาหารือ กระบวนการการตัดสินใจ และการตรวจสอบ แต่ประเด็นที่จำเป็นที่สุดไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยการออกแบบเชิงสถาบันเพียงอย่างเดียว แต่ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในวัฒนธรรมทางการเมืองเท่านั้น ความเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งที่สุดคือการสร้างฉันทามติระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลักการขั้นพื้นฐานที่สุดของประชาธิปไตย: การแบ่งอำนาจระหว่างสถาบันในระบอบประชาธิปไตย พูดอีกอย่างก็คือวัฒนธรรมทางการเมืองจะต้องส่งเสริมจิตวิญญาณของ “การปกครองโดยเสียงข้างมากซึ่งมีการตรวจสอบโดยหลักนิติธรรม”

ระเบียบทางเศรษฐกิจ-สังคมที่เป็นธรรม

รากฐานของวิกฤตการเปลี่ยนผ่านคือความขัดแย้งเรื่องความเป็นธรรมทางสังคม³⁰ ประชาชนไม่ยินยอมที่จะถูกบังคับให้อยู่อย่างพอมเพียอีกต่อไปและออกมาเรียกร้องสิทธิกับโอกาสที่เท่าเทียม พลเมืองที่ตื่นตัวต้องการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชีวิตทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยคาดหวังว่ารัฐจะมุ่งขจัดอุปสรรคเพื่อให้บุคคลสามารถบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนด้วยการจัดหาบริการสาธารณะต่างๆ เช่นการสาธารณสุข การศึกษา ความมั่นคง และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจการเมืองของไทยจะต้องนำโดยการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมรูปแบบใหม่ ซึ่งทำให้เกิดสถานะที่เอื้อให้ทุกคนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียม

ระเบียบเชิงสัญลักษณ์แบบพหุนิยม

ระเบียบเชิงสัญลักษณ์แบบดั้งเดิมกำลังสูญเสียความสามารถที่จะกำหนดอัตลักษณ์และสร้างความสมานฉันท์ในสังคม เรื่องเล่าแบบเดิมว่าด้วยระเบียบเชิงสัญลักษณ์ “หนึ่งชาติ หนึ่งศาสนา หนึ่งกษัตริย์” เริ่มไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่ประกอบไปด้วยหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรมย่อย วิถีชีวิต อัตลักษณ์ทางเพศและทางชาติพันธุ์ ค่านิยม และบรรทัดฐานที่แตกต่าง คำถามที่ว่า “เราเป็นใครในฐานะชาติชาติหนึ่ง” ต้องการคำตอบที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคมพหุนิยม เราจึงต้องกำหนดเรื่องราวใหม่ให้สามารถเข้าถึงพลเมืองทุกคนด้วยการยอมรับความหลากหลาย เราอาจส่งเสริมความสมานฉันท์ทางสังคมได้ด้วยการเปิดช่องทางให้พลเมืองได้มีส่วนร่วมในชีวิตทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมมากขึ้น

IV เหตุใดจึงไม่ยากที่จะต่อรองสัญญาประชาคมกันใหม่

แต่ยังไม่มีการบวนการปรึกษาหารือในวงกว้างดังกล่าวก่อเกิดขึ้นช่วงปีที่ผ่านมา ในทางกลับกัน การปรึกษาหารือสาธารณะกลับเต็มไปด้วยการแบ่งขั้ว การกล่าวร้ายฝ่ายตรงข้ามด้วยความเกลียดชัง การมุ่งโจมตีตัวบุคคล และการสร้างมวลชนทางอินเทอร์เน็ต ส่วนอีกด้านหนึ่งนั้นก็เต็มไปด้วยการเซ็นเซอร์และการดำเนินคดี เมื่อคณะนักวิชาการกฎหมาย³¹ เสนอให้ปฏิรูปมาตรา 112 ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นที่รู้กันว่าเป็นกฎหมายที่มีปัญหา (มาตราเกี่ยวกับการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ) กลุ่มผสมเฉพาะกิจระหว่างรัฐบาล “แดง” กับฝ่ายเหลืองที่วิพากษ์ฝ่ายแรกได้ออกมาแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่าจะไม่ยอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระเบียบแบบเดิมที่เป็นอยู่ เมื่อไม่นานมานี้การโต้เถียงกันเรื่องการแก้รัฐธรรมนูญและร่าง พ.ร.บ. “ปรองดอง” ยังเป็นอีกตัวอย่างที่น่าเศร้าของการขาดกระบวนการหารือแบบมีกฎเกณฑ์และมุ่งเน้นเป้าหมาย

การไร้ความสามารถที่จะรับมือกับประเด็นทางการเมืองที่มีความอ่อนไหว และการไร้ความสามารถที่จะจัดให้มีกระบวนการปรึกษาหารือที่ไม่นำเรื่องแปลก มีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้สังคมไทยขาดความสามารถในการก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทำให้ประเทศตกอยู่ในวงจรความขัดแย้งมาโดยตลอด ต่อไปนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงอุปสรรคสำคัญสามประการที่บ่อนทำลายสังคมไทยในการต่อรองสัญญาประชาคมใหม่:

- พลังของวาทกรรมอนุรักษนิยมและการไม่อาจกำหนดเป้าหมายในวิงวอนของความเป็นเปลี่ยนแปลง
- พลังของแนวร่วมที่ส่งเสริมระเบียบแบบเดิมเพราะต้องการดำรงสถานะของตนไว้
- ปัญหาการการทำงานร่วมกันในการเมืองแบบปิดตายโดยไม่เอื้อให้ผู้มีการเปลี่ยนแปลงที่มีพลังขึ้นมามีบทบาท

1 สหามแข่งขันทางอุดมการณ์: วาทกรรม ความคิด บรรทัดฐาน และอัตลักษณ์ที่ขัดแย้งกันเป็นปัจจัยก่อวิกฤติการเปลี่ยนผ่าน

ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านทั่วไป บรรทัดฐานและวิถีปฏิบัติดั้งเดิมยังคงอยู่ดั้งเดิม ขณะที่บรรทัดฐานและวิถีปฏิบัติใหม่ถูกนำมาใช้ควบคู่กันไป แม้ความเชื่อ บทบาท อัตลักษณ์ และจุดอ้างอิงต่างๆ จะได้รับแรงกดดันจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม แต่สิ่งเหล่านี้มิได้ถูกแทนที่โดยทันทีด้วยระเบียบเชิงสัญลักษณ์ชุดใหม่อันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล³² แม้บางคนจะตอบรับวิถีชีวิตและบรรทัดฐานใหม่ๆ แต่ยังมีบางคนที่ยึดถือความเชื่อซึ่งมีมาตลอดชีวิตและยังยึดถืออัตลักษณ์ดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่นท่ามกลางวิงวอนของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น³³ ในวัฒนธรรมการเมืองไทย อุดมคติและคุณค่าแบบอำนาจนิยมดำรงอยู่ร่วมกับอุดมคติและคุณค่าประชาธิปไตย³⁴ และส่วนมากจะเป็นตัวกำหนดท่าทีของสังคมต่อนโยบายและสถาบันหลักๆ เมื่อมาพิจารณาถึงการต่อสู้ระหว่างระเบียบทั้งสองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน เราจะเห็นว่ามีการใช้การโต้แย้งเกี่ยวกับประเด็นเชิงสัญลักษณ์มากลบเกลื่อนคำถามที่แท้จริงในเรื่องนี้

อำนาจสูงสุดในการตีความกระบวนการทัศน์หลัก ๆ จึงเป็นอำนาจสำคัญประการหนึ่งที่ทั้งสองฝ่ายแย่งชิงกันในสมรภูมิต่างสีด้วยอิทธิพลต่อมุมมองและความเชื่อ และด้วยความสามารถในการสร้างความชอบธรรม วาทกรรมจึงเป็นที่มาของอำนาจวาทกรรมกระแสหลักเป็นตัวกำหนดเจตสีทางการเมืองและกำหนดทัศนคติของผู้มีส่วนได้เสียต่อความริเริ่มทางการเมืองต่างๆ การมีอำนาจนำทางวาทกรรมสามารถกำหนดรูปแบบพื้นที่ทางการเมืองด้วยการกำหนดจุดอ้างอิงที่ผู้เล่นในสนามแข่งขันทุกคนต้องใช้เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของตน เพื่อโต้แย้งกรณีของตน และเพื่อให้เหตุผลสนับสนุนจุดยืนของตน

ด้วยการยืนยันความชอบธรรมของตนและปฏิเสธการ

วิพากษ์วิจารณ์ วาทกรรมอนุรักษนิยมรับใช้ระเบียบแนวตั้งเดิมในฐานะที่เป็นฐานอุดมการณ์ ความสามารถในการสร้างความชอบธรรมให้กับการกล่าวอ้างทางการเมืองด้วยการใช้วาทกรรมอนุรักษนิยม ทำให้วาทกรรมนี้เป็นแหล่งอำนาจสำคัญของกลุ่มดังกล่าว แม้วาทกรรมแบบอนุรักษนิยมจะไม่เป็นวาทกรรมหลักอีกต่อไปแต่การอ้างอิงถึงค่านิยมและอัตลักษณ์ดั้งเดิมยังคงมีอำนาจอยู่พอสมควร

ในฝั่งตรงกันข้ามของข้อดีการเมือง วาทกรรมเสรีนิยมและวาทกรรมก้าวหน้ากำลังกลายเป็นกระแสหลัก การเผยแพร่ความคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยไปยังกลุ่มที่นอกเหนือไปจากชนชั้นนำและชนชั้นกลางที่มีการศึกษาได้ทำให้สนามแข่งขันในอุดมการณ์มีความเป็นธรรมยิ่งขึ้น โดยผู้ต่อสู้การอ้างอิงค่านิยมและมาตรฐานสากลเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายที่อ้างว่าตนกำลังต่อสู้เพื่อสร้างระเบียบที่เป็นประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม การต่อสู้ทางวาทกรรมนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในกระบวนการหารือที่เปิดกว้าง ตั้งอยู่บนกติกา มีเป้าหมาย และอยู่ภายใต้การชี้นำของทิศทางหลักในสังคม หากเป็นการต่อสู้ที่ไม่มีใครฟังใครในลักษณะ “Dialogue of the Deaf” จึงทำให้เกิดการแบ่งขั้วการปรึกษาหารือสาธารณะ การที่สังคมไม่สามารถพูดจากันด้วยเหตุผลในประเด็นของความท้าทายหลักที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ทำให้เกิดการชะงักงันในกระบวนการทางการเมือง และบั่นทอนความพยายามทั้งหมดที่จะคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองนั้น

การต่อสู้ทางวาทกรรมทำให้เกิดการหลงทิศ และทำให้ผู้ประกอบการทางการเมืองเข้ามาแสวงประโยชน์จากสถานการณ์นี้ได้ ด้วยการใช้ถ้อยคำที่ครอบงำ (Orwellian Rhetoric) ผู้มีบทบาททางการเมืองอาจนำถ้อยคำที่สื่อแนวคิดประชาธิปไตยเช่น “หลักนิติธรรม” “พลเมืองศึกษา” หรือ “การปรองดอง” มาใช้เพื่อซ่อนเร้นวาระทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย โดยประชาชนผู้ขาดความเข้าใจแนวคิดที่แฝงอยู่และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสำนักคิดต่าง ๆ อาจตกเป็นเหยื่อข้อกล่าวอ้างของฝ่ายที่อ้างว่าตนเป็นตัวแทนของความจริงและความดีงาม ในอีกด้านหนึ่งผู้ที่ต่อสู้เพื่อดำรงไว้ซึ่งสถานภาพเดิมของตนเองมักกล่าวอ้างเกินจริงว่าประชาชนทั่วไปขาดความรู้ ผลลัพธ์ของการต่อสู้ทางวาทกรรมนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะกำหนดผลลัพธ์ของความขัดแย้งทางการเมือง

ต่อไปนี้ผู้เขียนจะพูดถึงประเด็นเชิงสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญบางประเด็นในความขัดแย้งต่างสี โดยจะแสดงให้เห็นวาทกรรมที่ย้อนแย้งเกี่ยวกับสัญลักษณ์เหล่านั้น และจะกล่าวถึงการที่วาทกรรมดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับข้อกล่าวอ้างทางการเมือง และเพื่อกำหนดวาระทางการเมือง ผู้เขียนจะวิเคราะห์ว่าความเปลี่ยนแปลงทางความคิด อัตลักษณ์ และวาทกรรมถูกขับเคลื่อนโดยความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมมากน้อยเพียงไร และแรงกดดันทางโครงสร้างเหล่านี้ทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบด้วยการยืนยันคุณค่าดั้งเดิมอย่างไร และสุดท้ายจะอธิบายว่ากลุ่มต่างๆ ที่แตกออกมาด้วยความขัดแย้งทางการเมืองจะสะท้อนให้เห็นธรรมชาติเบื้องหลังของวิกฤติการเปลี่ยนผ่าน: การปะทะกันระหว่างระเบียบดั้งเดิมกับระเบียบใหม่ อย่างไร

1.1 เราจะสามารถตัดสินใจและทำให้เกิดความร่วมมือทางสังคมไปพร้อมกันได้อย่างไร เอกภาพในความสมานฉันท์ vs จากหลายรวมเป็นหนึ่ง (Ex Pluribus unum)

1.1.1 ปรากฏการณ์: วาระซ่อนเร้น โกหกสีขาว การพูดโจมตีด้วยความเกลียดชัง และกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

เนื่องจากการโต้แย้งสาธารณะนั้นเต็มไปด้วยข้อกล่าวหาที่ไม่มีมูล ความหวาดระแวง (“วาระซ่อนเร้น”) ทฤษฎีสมคบคิด การโกหก (สีขาว) และสภาวะที่ไม่สามารถยอมรับแม้คำวิจารณ์ที่เป็นความจริงได้ การเมืองไทยจึงเป็นเสมือนการแสดงปาท์ที่เต็มไปด้วยการกล่าวอ้างบิดเบือน การปะทะคารม และการรอคอยติดตามว่าเหตุการณ์จะดำเนินไปอย่างไร ทั้งรัฐบาล “เหลือง” และ “แดง” ได้เคยเซ็นเซอร์สื่อ ปิดสื่อ และปราบปรามความคิดเห็นแตกต่างด้วยกฎหมายหมิ่น

พระบรมเดชานุภาพและกฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ที่มีบทลงโทษอย่างรุนแรงมาแล้ว เหล่าพลเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อสังคมออนไลน์ล้วนเคยใช้เสรีภาพในการพูดไปในทางที่ผิดด้วยการเข้าไปร่วมแสดงความเกลียด

ชังด้วยคำพูด เข้าร่วมก่อมวลชนทางอินเทอร์เน็ต และกล่าวโจมตีตัวบุคคลต่างๆ การถกเถียงเรื่อง “ร่าง พ.ร.บ. ประ踪ดอง” เมื่อไม่นานมานี้ได้กลายเป็นการโต้แย้งที่ไม่มีใครฟังใครของฝ่ายสนับสนุนและต่อต้านการนิรโทษกรรม

กลุ่มอนุรักษนิยมมักตีความว่าความเอะอะวุ่นวายของระบอบการเมืองแบบมีผู้แทนนั้นเป็นความเสี่ยงของสังคม สำหรับกลุ่มอนุรักษนิยมวิธีการรักษาโรคความขัดแย้งต่างสีคือการ “สร้างความกลมเกลียวในชาติด้วยความสามัคคี”

ปรากฏการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า มีการตีความบทบาทของ “ความขัดแย้ง” แตกต่างกันไป เมื่อสังคมมาถึงจุดที่ต้องเลือกทิศทางหลักของสังคมร่วมกัน ทำให้เกิดการวิเคราะห์ที่สวนทางกันเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองและส่งผลถึงแนวทางที่แตกต่างกันซึ่งแต่ละฝ่ายเชื่อว่าจะทำให้สังคมไทยผ่านพ้นวิกฤติไปได้

1.1.2 วาทกรรมแบบอนุรักษนิยม: เอกภาพในความสมานฉันท์

กลุ่มอนุรักษนิยมให้คุณค่ากับความเป็นเอกฉันท์อย่างมาก จึงจำกัดการปรึกษาหารือนโยบายไว้เฉพาะในการตกลงลักระหว่าง “ผู้มีอำนาจ” หรืออย่างน้อยก็จำกัดไว้เฉพาะในการประชุมที่ไม่เปิดกว้างต่อประชาชน โดยเป็นการประชุมระหว่าง “เหล่าผู้รู้” เท่านั้น เมื่ออยู่ในสายตาของสาธารณะ สถาบันต่างๆ ต้องแสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเท่านั้น ภายในสถาบันเอง สมาชิกต้องงดเว้นจากการวิจารณ์ในนามของ “ความรับผิดชอบร่วมกัน”³⁵ ฝ่ายอนุรักษนิยมสายเหยียวนั้นมองว่าบุคคลที่แตกแถวออกมาจะต้องถูกปิดปาก และฝ่ายตรงข้ามจะต้องถูกทำลายให้สิ้นซาก กลุ่มอนุรักษนิยมมักตีความว่าความเอะอะวุ่นวายของระบอบการเมืองแบบมีผู้แทนนั้นเป็นความเสี่ยงสลายของสังคม³⁶ “ถ้าเรายอมให้มีการต่อสู้ทางการเมืองอย่างไม่จำกัด มันก็จะกลายเป็นการต่อสู้ที่ไม่มีระเบียบวินัย และเมื่อเกิดสภาวะอนาธิปไตยขึ้นก็จะเป็นโอกาสให้เผด็จการเข้ายึดอำนาจ”³⁷ สำหรับกลุ่มอนุรักษนิยมวิธีการรักษาโรคความขัดแย้งต่างสีคือการ “สร้างความกลมเกลียวในชาติด้วยความสามัคคี”³⁸

ความต้องการเอกภาพถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลหลักว่าทำไมประเทศไทยจึงต้องการระบบการเมืองที่มีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่ง

ก็คือ “ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ” วาทกรรมเรื่อง “ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ” ปฏิเสธไม่ยอมรับสถาบันประชาธิปไตยตะวันตกเพราะไม่สอดคล้องกับ “สภาพความเป็นจริงของไทย”³⁹: “ประเทศไทยไปได้ดีเมื่อใช้ระบบอำนาจ ไม่ใช่อำนาจที่กดขี่

แต่เป็นอำนาจที่สร้างความเป็นเอกภาพ”⁴⁰ คำกล่าวที่ว่า “ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ คือระบบที่รักษาประโยชน์ของประชาชนและสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน เป็นระบบที่สามารถรับฟังและนำความเห็นของประชาชนไปปฏิบัติ”

เป็นสาระที่แท้จริงของ “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน”⁴¹ กล่าวอีกอย่างได้ว่าประเทศไทยไม่จำเป็นต้องมี “ประชาธิปไตยแบบตะวันตก เพราะประเทศไทยมีประชาธิปไตยที่แท้จริงมาโดยตลอด”⁴²

1.1.3. วาทกรรมเสรีนิยม: ทำให้ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของระบบ

กลุ่มเสรีนิยมต้องการนำความขัดแย้งเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบเพื่อป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งนั้นกลายเป็นความรุนแรงระบอบประชาธิปไตยมีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแสดงความไม่เห็นด้วย แสดงจุดยืนผลประโยชน์ของตน และต่อรองหาทางออกระหว่างกลุ่มที่แข่งขันกัน การกดทับความเห็นต่าง ชุกซ่อนผลประโยชน์ทับซ้อน และการตกลงกันอย่างลับๆ เป็นการทำลายกลไกดังกล่าว และเป็นอุปสรรคต่อการเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่มุ่งคลี่คลายความขัดแย้งด้วยการใช้สถาบันในระบบ มิใช่ด้วยการออกไปประท้วงตามท้องถนน เพื่อให้เกิดการยอมรับการตัดสินใจที่เกิดขึ้น เราจำเป็นต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางประชาธิปไตยทั้งสี่ขั้นตอนคือ การสร้างความชอบธรรม การปรึกษาหารือ กระบวนการตัดสินใจ และการควบคุม

1.1.4. วาทกรรมก้าวหน้า: จากหลายรวมเป็นหนึ่ง (Ex Pluribus unum)⁴³

กลุ่มก้าวหน้าตีความความขัดแย้งนี้ด้วยวิภาษวิธีว่าการพิจารณาความขัดแย้งอย่างเปิดเผยจะทำให้ได้ทางออกที่ดีกว่าสำหรับสังคมโดยรวม การคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดจะทำให้การตัดสินใจที่เกิดขึ้นมีความชอบธรรมยิ่งขึ้น และจะทำให้เกิดการยอมรับการนำการตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติมากขึ้น กลุ่มก้าวหน้ามิได้มีความหวาดกลัวความขัดแย้งในลักษณะนี้ อีกทั้งยังตีความความขัดแย้งต่างสัว่าเป็นโอกาสที่รอคอยมานานที่จะหลุดพ้นจากโชครวนของระเบียบดั้งเดิมและวางรากฐานสังคมประชาธิปไตย

⁴¹ ภาษาละติน มีความหมายว่า “จากหลายรวมเป็นหนึ่ง” ซึ่งเป็นคำขวัญอย่างไม่เป็นทางการของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะจากสหรัฐเป็นประเทศที่มีผู้ย้ายถิ่นฐานไปตั้งรกรากใหม่จึงประสบปัญหาความท้าทายในการสร้างอัตลักษณ์ประจำชาติและความสมานฉันท์ทางสังคมจากสังคมที่เป็นพหุลักษณะและประกอบด้วยหลายส่วนย่อยก่อนประเทศอื่นๆ

ดังนั้นกลุ่มก้าวหน้าจึงมิได้มองว่าการปรองดองเป็นจุดหมายสุดท้าย แต่กลับมองว่าเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่จะทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยที่ลึกซึ้งกว่านั้น การปรองดองสามารถทำให้เกิดเสถียรภาพซึ่งจำเป็นสำหรับการต่อรองสัญญาประชาคมใหม่ที่มีความอ่อนไหวทางการเมือง

นอกจากนี้กลุ่มก้าวหน้ายังสนับสนุนแนวคิดใหม่ๆ เรื่องความสมานฉันท์ทางสังคมอีกด้วย ในสังคมพหุลักษณะ การกำหนด “เอกภาพ” อาจถูกตีความไปโดยง่ายว่าเป็นการยกค่านิยมหนึ่งให้มีความสำคัญเหนือค่านิยมอื่นๆ หรือถึงขนาดตีความว่าเป็นความพยายามที่จะปฏิเสธอัตลักษณ์ที่ต่างจากอัตลักษณ์ของตนเอง การเน้นย้ำเรื่องราวของความเป็นชาติว่ามีเพียงหนึ่งเดียวนั้น บ่อนเซาะความสมานฉันท์ทางสังคม ในสังคมที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมย่อยต่างกัน เราไม่สามารถสร้างความสมานฉันท์ทางสังคมและอัตลักษณ์ประจำชาติบนค่านิยมแบบเดียวได้อีกต่อไป ในทางกลับกันบุคคลจะมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชาติจากการได้เข้าร่วมอย่างเท่าเทียมในชีวิตทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม⁴³ การมีส่วนร่วมของพลเมืองหมายรวมถึงการนำประโยชน์ของคนส่วนใหญ่และประโยชน์ของคนส่วนน้อยที่อยู่ชายขอบเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง เป็นการลดช่องว่างระหว่างกรุงเทพฯ ที่อยู่ในโลกของตนเองกับความต้องการของประชาชน ความสามารถที่พลเมืองจะแสดงความไม่เห็นด้วยและความเห็นเหล่านั้นได้รับการใคร่ครวญอย่างจริงจังจากผู้มีอำนาจ จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของประเทศชาติมากยิ่งขึ้น เมื่อนั้นจึงจะเกิดความสมานฉันท์ทางสังคมกับความชอบธรรมของระบบการเมืองยิ่งขึ้น พูดอีกอย่างหนึ่งได้ว่าเราจำเป็นต้องให้พลเมืองมีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ใช่้น้อยลง เพื่อสร้างความเอกภาพในความหลากหลาย (ex pluribus unum)

1.1.5. ปัญหาที่อยู่ลึกลงไป: วัฏวนของการเปลี่ยนแปลง

การปรึกษาหารือต้องการสถานะที่การปรึกษาหารือนั้นเองควรทำให้เกิดขึ้น

เมื่อความสั่นคลอนของระเบียบสังคมการเมืองแนวตั้งเกิดขึ้น การต่อต้านกลไกการตัดสินใจแบบบนลงล่างจึงมีมากขึ้น ประชาชนไม่ยอมรับนโยบายที่นำมาใช้โดยบังคับอีกต่อไป แต่กลับเรียกร้องการมีส่วนร่วมมากขึ้นในกระบวนการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม การสร้างความชอบธรรมด้วยการเลือกตั้งนั้นจะเกิดขึ้นแค่ในระยะเวลาที่กำหนด โดยระหว่างนั้นผู้ที่เฝ้าดูและ

ติดตามพฤติกรรมของผู้มีอำนาจมักมีเพียงนักกิจกรรมภาคประชาสังคมที่มีความทุ่มเทและเสียสละเท่านั้น การปรึกษาหารือจึงเป็นเวทีหลักสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) กำหนดให้การตัดสินใจสำคัญทุกครั้งต้องกระทำโดยกระบวนการที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เป็นการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนกติกา และมุ่งบรรลุผล โดยการใช้เหตุผลของมหาชน กระบวนการนี้จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบสำหรับพลเมืองในกระบวนการประชาธิปไตย อย่างไรก็ดี กลับไม่มีกลไกในแนวนอนสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือแม้แต่เพิ่งเริ่มต้น จึงยังไม่มีกระบวนการสำหรับให้ประชาชนใช้เหตุผลเพื่อกำหนดทิศทางหลักของสังคม อีกทั้งยังไม่มีความเห็นพ้องกันในวงกว้างเกี่ยวกับ “กติกาของการแข่งขัน” ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของบรรทัดฐานในการปรึกษาหารือกัน ในทางกลับกัน การปราบปรามผู้ไม่เห็นด้วยกลับเป็นอุปสรรคต่อการเกิดวัฒนธรรม

ทางการเมืองที่สนับสนุนการอภิปราย ในฐานะกลไกหลักที่จะประนีประนอมความแตกต่างด้านผลประโยชน์และทำให้เกิดทางออกที่ดีกว่าสำหรับสังคมโดยรวม หากไม่มีวัฒนธรรมการสนทนาอย่างเป็นประชาธิปไตยซึ่งอาจชี้ให้เกิดการปรึกษาหารือที่ตั้งอยู่บนกฎกติกาและมุ่งบรรลุเป้าหมายแล้ว กระบวนการต่อรองสัญญาประชาคมใหม่ ซึ่งมีความอ่อนไหวสูง ก็อาจจะไม่ประสบความสำเร็จ

วิกฤตอัตลักษณ์ในวังวนของการเปลี่ยนแปลง

“อาการเปลี่ยนผ่าน” นั้นมีมิติด้านจิตวิทยาอยู่ด้วย การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต บรรทัดฐาน และค่านิยมอย่างรวดเร็วเป็นการกร่อนทำลาย “ความแน่นอน” อันเป็นพื้นฐานของอัตลักษณ์⁴⁴ ทุกอย่าง تبدوเหมือนเป็นไปตามครรลองและชัดเจนเมื่อวานกลับถูกตั้งคำถามในวันนี้ บุคคลมีความไม่แน่ใจเกี่ยวกับโลกภายนอกและที่ทางของตนในโลกนั้น จนเริ่มต้องมีพิธีกรรมการเน้นย้ำตัวตน การแสดงความภักดีต่อสัญลักษณ์ของอดีตอันรุ่งเรือง (ที่ประดิษฐ์ขึ้น) เป็นวิธีหนึ่งที่จะกำหนดพื้นที่มั่นคงใน “วังวนแห่งการเปลี่ยนแปลง” ความไม่

บุคคลมีความไม่แน่ใจเกี่ยวกับโลกภายนอกและที่ทางของตนในโลกนั้น จึงเริ่มต้องมีพิธีกรรม การเน้นย้ำตัวตน การแสดงความภักดีต่อสัญลักษณ์ของอดีตอันรุ่งเรือง (ที่ประดิษฐ์ขึ้น) เป็นวิธีหนึ่งที่จะกำหนดพื้นที่มั่นคงใน “ความวุ่นวายไปสู่การเปลี่ยนแปลง” นี้

แน่นอนนี้อาจทำให้เกิดความไม่เป็นมิตรต่อผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าจะมาขูดหลุมฝังทุกสิ่งที่ดีงามและศักดิ์สิทธิ์ และอาจถึงขั้นก่อให้เกิดความรุนแรงต่อแพะรับบาป ความหวาดระแวงและความตื่นตระหนกทางอารมณ์อย่างรุนแรงในความขัดแย้งต่างสี อาจมีรากฐานทางจิตวิทยาจากวิกฤตอัตลักษณ์นี้ นอกจากนี้ ความไม่มั่นคงและความไม่แน่นอนทางอัตลักษณ์ยังทำให้เกิดการต่อต้านความพยายามที่จะนำเสนอประเด็นเพื่อการปรึกษาหารือสาธารณะและทำให้เกิดความกลัวว่าจะ “เสียหน้า” ในการหารือที่เปิดกว้างและโปร่งใส

1.2 เราจะแก้ไขระบบการเมืองได้อย่างไร ผู้นำที่มีคุณธรรม vs การตรวจสอบโดยประชาชน

1.2.1 ปรากฏการณ์: การทุจริต การเห็นแก่ญาติพี่น้อง การเล่นพรรคเล่นพวก ชนกิจการเมือง

การเมืองไทยนั้นมีการทุจริต การทำธุรกิจทางการเมือง และการเห็นแก่พวกพ้องอย่างแพร่หลาย การซื้อเสียง การทุจริตในการเลือกตั้ง การที่รัฐสนับสนุนความรุนแรง และแม้แต่การฆาตกรรมที่มีเหตุจูงใจทางการเมือง ล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อยในระบบการเมืองไทย หลายคนมองว่าข้อบกพร่องของ “ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ” นั้นเป็นสิ่งที่เดียวกับ “ประชาธิปไตย” ทศนิยมของคนไทยต่อประชาธิปไตยจึงเป็นไปในแง่ลบ โดยเฉพาะชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ⁴⁵

บทวิเคราะห์ต่างๆ เกี่ยวกับเหตุที่แท้จริงของปัญหาเหล่านี้ต่างก็นำเสนอหนทางแก้ไขที่ต่างกันโดยพื้นฐาน: ภาวะที่เกิดขึ้นเป็นความล้มเหลวทางจริยธรรมส่วนบุคคลที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการเลือกผู้นำที่มีคุณธรรม หรือเป็นปัญหาที่ฝังลึกอยู่ในระบบซึ่งจะสามารถแก้ไขได้ด้วยการยกเครื่องระเบียบทางสังคมและการเมืองเพียงอย่างเดียว ในการอภิปรายสาธารณะ คำถามเหล่านี้ถูกจำกัดความให้แคบลงจนเหลือเพียงประเด็นเชิงสัญลักษณ์ว่าผู้กำหนดนโยบายควรมาจากการแต่งตั้งหรือจากการเลือกตั้ง

⁴⁴ จุดยืนทางการเมืองของชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ ดูเหมือนจะขัดแย้งกับแนวคิดที่ได้รับความนิยมในวงวิชาการว่าการเกิดขึ้นของชนชั้นกลางเป็นตัวขับเคลื่อนหลักให้เกิดประชาธิปไตย

1.2.2 วาทกรรมอนุรักษ์นิยม: บุคคลที่มีคุณธรรม vs การเสื่อมสลายของจริยธรรม

กลุ่มอนุรักษ์นิยมคิดว่าการปกครองที่ล้มเหลวเป็นผลมาจากการขาดความซื่อตรงทางคุณธรรมของผู้มีอำนาจตัดสินใจแต่ละคน รวมทั้งความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้ที่เลือกบุคคลเหล่านั้นมา ความไม่พอใจอย่างรุนแรงที่แสดงออกเกี่ยวกับ “การซื้อเสียง” และ “ความรุนแรงตามท้องถนน” สะท้อนความรู้สึกดูแคลนแบบเดิม ๆ ว่า “มวลชนที่ไร้การศึกษา” ยังไม่พร้อมสำหรับประชาธิปไตย⁴⁵ วาทกรรมอนุรักษ์นิยมระบุว่ามูลเหตุของวิกฤตทางการเมืองอยู่ที่ความไม่พร้อมของคนไทยทั่วไป ที่ต้องการมีสิทธิแต่ไม่ต้องการทำหน้าที่ของตน และแย้งว่าหากประชาชนใช้สิทธิพลเมืองของตนในทางที่ผิดด้วยการขายเสียงและออกมาประท้วงตามท้องถนนก็ควรถูกพักการใช้สิทธิทางการเมืองไว้ จนกว่าจะมีการศึกษามากพอที่จะเป็นพลเมืองซึ่งมีความรับผิดชอบได้ จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่หลักสูตรการศึกษาของกลุ่มอนุรักษ์นิยมจะไล่เจเนอรัลการสร้างศักยภาพทางการเมือง แต่กลับให้ความสำคัญกับการสั่งสอนอุปนิสัย

กระนั้นก็ตาม โทสะทางคุณธรรมที่ระดมให้ “เสือเหลือง” นับแสนคนมาชุมนุมกันนั้นเลยเกิดจากความไม่พอใจของชนชั้นกลางไปมาก⁴⁶ รากฐานความโกรธของกลุ่ม “เหลือง” ต่อการทุจริต การเห็นแก่ญาติพี่น้อง และการเล่นการเมืองแบบทำธุรกิจมีรากฐานมาจากประเพณีสังคมวัฒนธรรมแบบพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งในวัฒนธรรมไทย สถานะทางสังคมและการเมืองของบุคคลจะสะท้อนคุณค่าทางคุณธรรมของบุคคลนั้น⁴⁷ และหากเป็นตามนั้นจริง ผู้อยู่ในตำแหน่งสูงสุดของระเบียบสังคมและการเมืองแนวตั้งต้องเป็นผู้มีคุณธรรมสูงสุด ความเชื่อนี้ถูกทำให้เป็นเรื่องซ้ำกันครั้งแล้วครั้งเล่าจากพฤติกรรมที่ยอมรับไม่ได้ของนักการเมืองซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาบางคน การกระทำผิดในลักษณะนี้เปรียบเสมือนโรคภัยที่กัดกินร่างกายคุณธรรมของสังคมไทย ชาวพุทธที่ตื่นตัวทางการเมืองจึงเรียกร้องให้มีการ “ชำระ” ทางจิตวิญญาณให้กับการเมือง⁴⁸ ตามวาทกรรมนี้เราจะสามารถผ่านพ้นวิกฤตทางการเมืองไปได้ก็ต่อเมื่อบุคคลกลับมาประพฤติตนในกรอบศีลธรรมเท่านั้น กลุ่มอนุรักษ์นิยมที่ไม่อิงแอบกับแนวคิดด้านศาสนาวิเคราะห์ว่าการกระทำผิดที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องพิสูจน์ว่านักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งมาไม่มีคุณธรรม แต่ทางแก้ของกลุ่มนี้เน้นการใช้กลไกเดียวกันกับที่ทำ

ให้ผู้กำหนดนโยบายเหล่านี้ได้เข้ามาอยู่ในตำแหน่งตั้งแต่แรก นั่นคือการเลือกตั้ง ซึ่งมีข้อโต้แย้งว่าหากการเลือกตั้งทำให้เกิดผลเสียหายถึงเพียงนี้ ประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งนั้นถูกทำให้มีตำหนิโดยนักการเมืองและสมควรรยกเลิก ดังนั้น กลุ่มผู้จงรักภักดีต่อราชวงศ์จึงเสนอว่าเราควร “แซ่แข็ง”⁴⁹ ราชอาณาจักรไว้แล้วให้สถาบันสูงสุด (ทางคุณธรรม) เป็นผู้คัดเลือกผู้นำที่มีคุณธรรมมาบริหารประเทศ⁵⁰ รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ก็บัญญัติไว้ในลักษณะเดียวกันโดยกำหนดให้หนึ่งในห้าของวุฒิสมาชิก ผู้พิพากษาอาวุโส และสมาชิกคณะกรรมการอิสระต่าง ๆ มาจากการแต่งตั้ง

1.2.3 แนวทางเสรีนิยม-ก้าวหน้า: การตรวจสอบโดยประชาชน vs ธนกิจการเมือง

การที่กลุ่มก้าวหน้าให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการพูดแสดงว่าได้เกิดความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองในกระบวนการทางการเมืองแล้ว พลเมืองผู้มีศักยภาพสามารถแสดงจุดยืนและส่งเสริมผลประโยชน์ของตน กลุ่มก้าวหน้ามีความเห็นว่าควรให้ความไว้วางใจพลเมืองที่จะใช้เสรีภาพของตนอย่างมีความรับผิดชอบเมื่อเข้าร่วมในการปรึกษาหารือสาธารณะ ในบริบทนี้ วิชาพลเมืองศึกษาจึงเป็นเครื่องมือการปลดปล่อย แต่ไม่ใช่เงื่อนไขสำหรับการมีสิทธิทางการเมืองโดยสมบูรณ์ และไม่ใช่เครื่องมือปลุกฝังทฤษฎีความเชื่อแต่อย่างใด หลักสูตรวิชาพลเมืองศึกษาแบบก้าวหน้าจะเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยของพลเมืองผู้มีศักยภาพ โดยพลเมืองผู้มีศักยภาพเป็นผู้ติดตามและตรวจสอบการทำงานของผู้มีอำนาจตัดสินใจ กับกำหนดการลงโทษทางสังคมในกรณีที่มีการกระทำผิดหรือใช้อำนาจไปในทางมิชอบ การที่ประชาชนจำนวนมากเข้าร่วมอย่างกว้างขวางในกระบวนการประชาธิปไตยเป็นการจำกัดพื้นที่การทำงานของผู้กำหนดนโยบายที่ทุจริต และเป็นวิธีซึ่งได้ผลที่สุดในการขจัดการเห็นแก่พวกพ้องและการทำงานแบบธนกิจการเมือง

1.2.4 ปัญหาที่อยู่เบื้องหลัง: จะทำให้ระบบปีตาธิปไตยเป็นประชาธิปไตยได้อย่างไร

สังคมไทยทุกแง่มุมถูกรอบงำโดยความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ซึ่งมีผลทำให้สถาบันทางประชาธิปไตยและวัฒนธรรมทางการเมืองถูกร่อนทำลาย ไม่ว่าหน้าฉากจะเป็นประชาธิปไตยอย่างไร การตัดสินใจสำคัญๆ กระทำโดยผู้อุปถัมภ์รายหลักซึ่ง

ตกลงกันในที่ลับตา การทุจริตที่แพร่หลายเป็นส่วนที่เห็นชัดเจนที่สุดของระบบปิตาธิปไตย และเป็นเพียงน้ำมันหล่อลื่นของระบบที่เต็มไปด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวซึ่งแลกเปลี่ยนความภักดีกับการอุปถัมภ์ค้ำชู ระบบปิตาธิปไตยได้บ่อนทำลายระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลต่างๆ มาโดยตลอด อีกทั้งยังได้บีบคั้นเข้าไปแฝงตัวและยึดครองสถาบันประชาธิปไตยส่วนมาก

ชนชั้นนำทั้งสองฝ่ายสามารถใช้สถาบันต่างๆ เพื่อประโยชน์ของตนด้วยการนำตัวแทนของตนไปนั่งในศาลและคณะกรรมการอิสระทั้งหลายและด้วยการวิ่งเต้นให้ผู้ดำรงตำแหน่งปฏิบัติตามความต้องการของตน ดังนั้น แม้ศาลและคณะกรรมการอิสระจะเป็นตัวอย่างตามตำราของสถาบันที่ออกแบบมาเพื่อดำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมและส่งเสริมประโยชน์สาธารณะ⁵¹ แต่ในความเป็น

จริงนโยบายของสถาบันเหล่านี้มักกร่อนทำลายประชาธิปไตย⁵² สิ่งที่ “ผู้ออกแบบสถาบัน” มีแนวโน้มที่จะมองข้ามคือสถาบันทางการเมืองไม่สามารถดำรงอยู่ภายนอกสังคมที่ทำให้กำเนิดสถาบันนั้นๆ แต่กลับมีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งในเรื่องความสัมพันธ์ส่วนตัว จารีตทางวัฒนธรรม กับแรงกดดันทางการเมืองซึ่งแฝงฝังอยู่ วัฒนธรรมไทยและความเคารพอย่างสูงต่อลำดับชั้นทางสังคมในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ส่งเสริมประสิทธิภาพของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์

การแทนที่ระบบปิตาธิปไตยด้วยระบบการปกครองที่ไม่เกี่ยวกับตัวบุคคลและให้รางวัลตามผลงานซึ่งเป็นระบบที่สามารถทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยความพยายามร่วมกันครั้งใหญ่จากผู้มีส่วนได้เสียทุกคน แต่เนื่องจากธรรมชาติทั่วไปของมนุษย์มักเห็นแก่ญาติพี่น้องเหนือคนอื่น ระบบปิตาธิปไตยก็จะกลับมาปรากฏอีกครั้ง⁵³ ระบบที่ทำงานได้ด้วยการทำความสะอาดตนเองและหนุนหลังด้วยเจตจำนงทางการเมืองที่จะบังคับใช้หลักนิติธรรมคือหนทางเดียวที่จะทำให้ระบบการปกครองมีประสิทธิภาพ นี่คือการท้าทายหลักของกระบวนการสร้างประชาธิปไตยทั้งหลาย: การทำให้วงจรอุบาทว์ของระบบปิตาธิปไตยกลายเป็นวงจรคุณธรรมที่มีกลไกซึ่งสามารถทำความสะอาดตัวเองได้ มาช่วยปรับปรุงผลการทำงานในการบริหารจัดการและช่วยทำให้เกิด

ความไว้วางใจจากประชาชน

1.3 ใครเป็นผู้ตัดสินใจให้ใคร เสี่ยงข้างมาก vs ธรรมาภิบาล

1.3.1 ปรากฏการณ์: เผด็จการรัฐสภา วาระซ่อนเร้น ประชานิยมสองมาตรฐาน

การเมืองไทยเต็มไปด้วยข้อกล่าวหาเผด็จร่อนเกี่ยวกับ “วาระซ่อนเร้น” มีทฤษฎีการคบคิดเรื่องการรัฐประหารและการ

เตรียมพร้อมสำหรับสงครามกลางเมืองแพร่กระจายเป็นดอกเห็ด ฝ่ายเหลืองฝ่ายหนึ่งกล่าวหาอีกฝ่ายว่าเป็น “เผด็จการรัฐสภา” หรือ “อัตรธิปไตยแบบสิงคโปร์”⁵⁴ หัวข้อที่นำมาพูดซ้ำแล้วซ้ำเล่าใน “วาทกรรมแดง” คือการเรียกร้องให้ยุติ “คณาธิปไตยอำมาตย์” และการเรียกร้องอำนาจสูงสุดของประชาชน⁵⁵ จากการสำรวจความคิดเห็น

พบว่าการใช้วิธีการแบบเผด็จการ-ตั้งแต่การทำรัฐประหารไปจนถึงการละเมิดรัฐธรรมนูญ-เป็นสิ่งที่ยอมรับกันทั่วไป⁵⁶ ความพยายามที่จะล้มอำนาจเสียงส่วนมากที่มาจากทางเลือกด้วยการใช้ศาลที่ถูกแทรกแซงทางการเมืองเป็นสิ่งที่เกิดบ่อยเสียจนได้รับการขนานนามว่า “ตุลาการภิวัตน์”⁵⁷ การจำคุกผู้ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ การปิดกั้นสื่อ และการดำเนินคดีกับผู้ประท้วงเสื้อแดงโดยตั้งข้อหาการก่อการร้ายได้ถูกวิจารณ์ว่าเป็นการ “ปกครองด้วยกฎหมาย”⁵⁸ การตัดสินใจของศาลที่ให้ลงโทษรัฐบาล “แดง” ในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2551 ด้วยการยุบพรรคการเมืองและเพิกถอนสิทธิทางการเมืองนับร้อยคนนั้นถูกเรียกว่าเป็น “การรัฐประหารโดยตุลาการ”⁵⁹ ในบริบทเดียวกันนี้ การที่ศาลรัฐธรรมนูญออกคำสั่งให้ยุติกระบวนการนิติบัญญัติที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 ก็ถูกมองว่าเป็น “ความพยายามที่จะทำรัฐประหารโดยตุลาการ” เช่นกัน⁶⁰ กลุ่มผู้เคลื่อนไหว “เสื้อแดง” ได้ประกาศว่าจะออกมาตอบโต้การแทรกแซงใดๆ ในกระบวนการประชาธิปไตยที่นอกเหนือไปจากรัฐธรรมนูญ

ทั้งหมดนี้ดูเหมือนจะบ่งชี้ว่าแม้หลักการพื้นฐานที่สุดของประชาธิปไตย ซึ่งก็คือกฎเรื่องเสียงข้างมากภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย รวมทั้งกฎเรื่องอำนาจสูงสุดของประชาชน (ดังที่

บัญญัติไว้ในหมวด 1 มาตรา 3 ของรัฐธรรมนูญ) ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน

1.3.2 วาทกรรมอนุรักษนิยม: หลักการที่สูงส่งกว่าและการที่ชนชั้นนำมีความพิเศษเหนือคนอื่น

วัตถุประสงค์สูงสุดของกลุ่มภักดีต่อราชวงศ์คือการดำรงไว้ซึ่งระเบียบการเมืองและสังคมแบบดั้งเดิม มีการให้เหตุผลสำหรับการแทรกแซงที่ไม่เป็นประชาธิปไตย อย่างเช่น การทำรัฐประหารโดยทหารในปี พ.ศ. 2549 และการรัฐประหารของตุลาการในปี พ.ศ. 2551 โดยอ้างอิงถึงแหล่งความชอบธรรมของประชาธิปไตยต้นแบบ (proto-democratic) กษัตริย์ไทยได้รับอาณัติแบบ “Super Mandate” จากประชาชน ซึ่งอยู่เหนือกว่าอาณัติที่มาจาก การเลือกตั้งของผู้นำทางการเมือง⁶¹ เรื่องเล่าของ “การปฏิวัติที่ดี” (Good Coup)⁶² มาจากความคิดเรื่อง “หลักการที่สูงส่งกว่า” ในกฎธรรมชาติเช่น “ชาติ” “กษัตริย์” “เอกภาพ” และแม้แต่

“ประชาธิปไตย” ซึ่งมีมาก่อนกฎหมายที่มนุษย์เป็นผู้บัญญัติขึ้น ความจำเป็นที่จะต้อง “รักษาความสงบมั่นคง” ถูกนำมาอ้างครั้งแล้วครั้งเล่าเพื่อแก้ต่างให้กับ การแทรกแซงแบบเผด็จการ

เมื่อไม่นานมานี้ เกิดวาทกรรมใหม่ที่กล่าวถึงผลร้ายทางการเมืองในระยะยาวของนโยบาย “ประชานิยม” จากบทเรียนในวิกฤตการเงินของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป เหล่านักวิชาการกังวลว่าการเรียกร้องของประชาชนที่ต้องการการตอบสนองโดยทันที ผวนกับแนวทางแบบประชานิยมของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งที่จะตอบแทนผู้สนับสนุนตนจะทำให้รัฐไทยล้มละลายในระยะยาว⁶³ ในวาทกรรมอนุรักษนิยมมีการนำความกังวลที่ชอบธรรมนี้มาใช้โดยมิได้กล่าวถึงนโยบายทั้งหมดที่เป็นประโยชน์ต่อประชากรส่วนใหญ่ การนำคำว่า “ประชานิยม” (populism) มาใช้ในความหมายเดียวกันกับ “ได้รับความนิยม” (popular) เผยให้เห็นถึงความไม่สบายใจของกลุ่มอนุรักษนิยมต่อการปกครองแบบเสียงข้างมาก และความดูแคลนโดยรวมต่อ “มวลชนไร้อารยะ”⁶⁴ เมื่อเร็ว ๆ นี้กลุ่มพิทักษ์สยามได้อ้างเรื่องราว

การ “ล้มละลายเพราะประชานิยม” เพื่อหาเหตุผลสนับสนุนการที่กลุ่มฯ ออกมาเรียกร้องให้ทำรัฐประหารอีกครั้งหนึ่ง⁶⁴ และเป็น การสะท้อนความกลัวของกลุ่มเหลืองเกี่ยวกับการล้มละลายของ ประเทศ⁶⁵

1.3.3 แนวทางเสรีนิยม: ป้องกันความเสี่ยงต่อเผด็จการโดยเสียงข้างมาก

ชนชั้นกลางทั่วโลกมีความหวาดกลัวอยู่สองประการ คือกลัวถูกกลืนแกล้งโดยชนชั้นนำที่ควบคุมรัฐ กับกลัวว่าประชากรส่วนใหญ่จะมีจำนวนมากกว่ากลุ่มของตน ระบบเสรีประชาธิปไตย ป้องกันความเสี่ยงที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะขึ้นมาครอบงำสังคมด้วยการกำหนดสถาปัตยกรรมเชิงสถาบันขึ้นมาเพื่อการนี้ และการออกมาป่าวร้องไปทั่วว่ามี “เผด็จการรัฐสภา” มีนัยถึงความกังวลของชนกลุ่มน้อยต่อระบบเผด็จการโดยเสียงข้างมาก⁶⁵ เพราะตกใจกับวิธีบริหารประเทศแบบไม่เป็นประชาธิปไตยของทักษิณ

และกำลังอันไม่ย่อท้อของ “พันธมิตรแดง” ในการเลือกตั้ง กลุ่มเสรีนิยมจึงพยายามทุกวิถีทางเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปกครองโดยเสียงข้างมาก จึงหาทางจำกัดการปกครองโดยเสียงข้างมากที่มาจาก การเลือกตั้ง (ประชา

นิยม) ด้วยสถาบันกำกับดูแลที่มาจาก การแต่งตั้งและตุลาการที่ถูกแทรกแซงด้วยการเมือง⁶⁶ ในทางทฤษฎี องค์การอิสระตั้งขึ้นเพื่อประกันความเป็นประชาธิปไตยในการเลือกตั้ง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง) ธรรมเนียมในการบริหารประเทศ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) และประกันสิทธิทางการเมือง (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ) แต่ภาคสังคมที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ (เช่น ภาคสื่อ-คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, ภาคตลาดการเงิน-คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ฯ) กลับถูกกันออกไปจนอยู่ไกลเกินเอื้อมสำหรับสถาบันเสียงส่วนมาก

โรดแดง” เข้ายึดพื้นที่สำคัญกลางกรุงเทพฯ” ดู Thongchai Winichakul ข้อ 40 ในเชิงรุดรภัย

⁶⁴ กลุ่มเสื้อเหลืองเป็นเดือดเป็นแค้นเรื่องการขาย ซินคอร์ป ของทักษิณและความขัดแย้งกับกลุ่มเสื้อแดงเรื่องเขาพระวิหาร

⁶¹ ในช่วงความขัดแย้งรุนแรง การที่ชนชั้นนำคิดว่าตนเหนือกว่าคนอื่นและความเกลียดชังของชนชั้นกลางได้ทำให้เกิดการกล่าวหาว่าแสดงความเกลียดชังเช่น “เชื้อ

ในการต่อสู้เรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ คำตัดสินของศาลและคณะกรรมการการอิสระที่สวนทางกับหลักการปกครองโดยเสียงข้างมากทำให้เราเข้าใจว่าผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องนั้นมีสูงเพียงไร การเรียกร้องไม่ให้อยู่เกี่ยวกับการทำงานขององค์กรอิสระได้รับการเน้นย้ำด้วยคำเตือนในทำนองว่ามีแผนการที่จะจัดตั้ง “ระบอบทักษิณ”⁶⁷ ในสัปดาห์การปกครองแบบสิงคโปร์ขึ้นในบริบทนี้ กลุ่มเสรีนิยมจึงต้องการให้มีการกำกับดูแลสภาผู้แทนราษฎร (ได้รับการเลือกตั้ง) อย่างเข้มงวดโดยศาลรัฐธรรมนูญ (ได้รับการแต่งตั้ง)⁶⁸

นอกจากนี้ยังมีการใช้การออกแบบเชิงสถาบันเพื่อปกป้องกองทัพไม่ให้ถูก “แทรกแซง” โดยหน่วยงานกำกับดูแลที่เป็นพลเรือน การออกแบบที่ว่านั้นคือ พ.ร.บ. จัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจกองทัพในการแต่งตั้งโยกย้ายบุคคล⁶⁹

การตัดสินของศาลและคณะกรรมการการอิสระที่สวนทางกับหลักการปกครองโดยเสียงข้างมากเป็นคำอธิบายว่าผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องนั้นมีสูงเพียงไรในประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ตรงข้ามกับกลุ่มเสรีนิยมในโลกตะวันตกผู้ผ่านการต่อสู้เพื่อสิทธิทางการเมืองมานับศตวรรษ (และมักเสียเลือดเนื้อ) กลุ่มเสรีนิยมไทยมักคิดว่า “สิทธิมนุษยชนสากล” เป็น “กฎธรรมชาติ” อย่างหนึ่ง เช่นเป็นสิ่งที่มิได้อยู่แล้วรอคอยให้ไป “ค้นพบ” ความคิดเช่นนี้ทำให้ “การสร้างความตระหนัก” และ “การสร้าง ความเข้าใจ” กลายเป็นยุทธศาสตร์หลักของภาคประชาสังคม

1.3.4 แนวทางแบบก้าวหน้า: การสร้างสังคมที่ดี

กลุ่มก้าวหน้ามีเป้าหมายเพื่อแก้ไขความอยุติธรรมในอดีตและปัจจุบัน (เช่นเรื่อง “สองมาตรฐาน”) และฟื้นฟูความเป็นธรรมทางสังคม โดยรัฐมีบทบาทหลักในการกิจออกแบบทางสังคมนี้ ซึ่งความต้องการของกลุ่มก้าวหน้าที่จะสร้างศักยภาพให้กับประชากรส่วนใหญ่ ทำให้กลุ่มก้าวหน้าต้องขอความช่วยเหลือจากรัฐผ่านชัยชนะในการเลือกตั้ง

วาทกรรมของกลุ่มก้าวหน้าเกี่ยวกับ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” จึงวางการเลือกตั้งไว้ในลำดับต้นและถือเป็นศูนย์กลาง กลุ่มก้าวหน้าประสบความสำเร็จในการนำเรื่องราวที่กล่าวว่า “ประชาชนต้องมีเสียง” มาใช้ในการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้มวลชน และกำลังค่อยๆ เปลี่ยนความเข้าใจของประชาชนเรื่องสิทธิทางการเมือง กลุ่มก้าวหน้าเป็นกลุ่มที่ออกมาวิจารณ์การแทรกแซงทางการเมืองของฝ่ายตุลาการ

อย่างรุนแรง (“ปกครองโดยกฎหมาย”) และในทำนองเดียวกัน กระบวนการปฏิรูปทางการเมืองในยุคทศวรรษ ค.ศ. 1990⁷⁰ กับความขัดแย้งต่างสีได้ทำให้เกิดการไม่ยอมรับ “อาณัติแบบ super-mandate”⁷¹ ของบุคคลใดก็ตามอีกต่อไป

1.3.5 ปัญหาที่อยู่เบื้องหลัง: เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงได้

แนวร่วมที่ต้องการรักษาสถานะเดิมนั้นมุ่งทำลายฝ่ายตรงข้ามทั้งหมดและปราบปรามการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงเพราะต้องการที่จะรักษาระเบียบแบบดั้งเดิมไว้ อย่างไรก็ตาม แรงขับเคลื่อนอันทรงพลังของการกระบวนการเปลี่ยนผ่านทำให้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเปลี่ยนแปลงได้ในระยะยาว⁷² ขณะที่มีความคาดหวังเรื่องผลงานของรัฐมากขึ้น แต่ขีด

ความสามารถในการบริหารจัดการของระบบการเมืองแบบดั้งเดิมกลับถดถอยลง การที่ประชาชนมีความมั่งคั่งมากขึ้นทำให้ประชาชนพึ่งพาความช่วยเหลือแบบหยิบน้อยลง ในขณะเดียวกันกลุ่มชนชั้นนำเกิดใหม่ก็เป็นแหล่งอุปถัมภ์ทางเลือก อำนาจที่ถดถอยของเครือข่ายราชวงศ์ทำให้เครือข่ายราชวงศ์ไม่สามารถกำหนดทิศทางหลักของสังคมได้แต่เพียงผู้เดียวอีกต่อไป การต่อต้านการตัดสินใจแบบบนลงล่างอย่างกว้างขวางทำให้การนำนโยบายโดยการบังคับเป็นไปได้อย่างขึ้นอีกทั้งความขัดแย้งถาวรระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ ก็ทำให้ระบอบการเมืองแบบดั้งเดิมเป็นอัมพาต พูดสั้นๆ ก็คือระบบบริหารบ้านเมืองในแนวตั้งไม่มีศักยภาพพอที่จะรับมือกับกระบวนการเปลี่ยนผ่านซึ่งกร่อนทำลายความชอบธรรมของระเบียบแบบดั้งเดิม

ในบริบทนี้ การปฏิเสธการปฏิรูปเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการเมืองให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงใหม่ของสังคมพหุลักษณะนั้นเป็นการมองการณ์ใกล้เกินไป โดยเฉพาะอย่างการบอกรัฐเสียงเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพซึ่งไม่สอดคล้องกับยุคสมัยดูจะมีผลในทางตรงกันข้ามเสียมากกว่า การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ในทางที่ผิดอาจเป็นปัจจัยบั่นทอนกร่อนทำลายระเบียบซึ่งกลุ่มผู้ต้องการรักษาสถานะเดิมในสังคมกำลังดิ้นรนเพื่อรักษาให้ระเบียบเหล่านั้นคงอยู่ต่อไป

ที่มาของความชอบธรรม อำนาจสูงสุด และกฎหมาย

ปรากฏการณ์ “ตุลาการภิวัตน์” สะท้อนให้เห็นว่าในระเบียบทางการเมืองมีวิกฤตที่กัดกินลึกลงไป นั่นคือสังคมยังขาดฉันทามติเกี่ยวกับที่มาอันถูกต้องของความชอบธรรม ทั้งการเลือกตั้งและ “คุณสมบัติทางคุณธรรมของผู้นำ” ไม่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป หากความชอบธรรมของผู้มีอำนาจตัดสินใจยังเป็นที่กังขา การตัดสินใจที่เกิดขึ้นจะขาดการยอมรับจากทุกฝ่าย หรืออาจจะถึงขั้นโดนปฏิเสธจากบางฝ่าย เราจะเห็นวิกฤตความชอบธรรมนี้ได้เมื่อสถาบันซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาทำ

การตัดสินใจในเรื่องใด จะต้องมีการทบทวนการตัดสินใจนั้นในชั้นศาลเสมอ

ทางอีกฝั่งของขั้วสี่ ฝ่าย “พันธมิตรแดง”

ดูมีความตื่นตระหนกว่าจะมีการต่อต้าน

วาระทางการเมืองของตนไปเสียทุกวาระ⁷³ “ความโกรธของกลุ่มสีแดง” ต่อตุลาการภิวัตน์ถึงขนาดทำให้มีผู้ออกมาเรียกร้องให้ล้มศาลและหน่วยงานกำกับดูแลอิสระ⁷⁴ ซึ่งทำให้เกิดทัศนคติแบบ “เป้าหมายสร้างความชอบธรรมให้วิธีการ” ที่ยินยอมให้มีการกระทำซึ่งรุนแรงและผิดกฎหมายเพื่อประโยชน์ที่สูงกว่าในตอนท้าย การสร้างความชอบธรรมให้กับตนเองของแนวหน้าสีแดงในลักษณะนี้สะท้อนอยู่ในคำอธิบายเรื่อง “กำปั้นเหล็กกับถุงมือกำมะหยี่”⁷⁵ อันลือลั่นที่ทักษิณใช้เพื่อเป็นข้ออ้างในการบิดเบือนรัฐธรรมนูญเพื่อกำจัดการตรวจสอบถ่วงดุลทั้งหมดต่อการใช้อำนาจของตน แต่การถ่วงดุลระเบียบทางรัฐธรรมนูญอาจเป็นอุปสรรคต่อการเกิดประชาธิปไตยที่เป็นปึกแผ่น ดังที่จอห์น รอลส์ (John Rawls) กล่าวไว้ว่าระบบตรวจสอบถ่วงดุลเป็นทางเลือกเชิงสถาบันที่ดีเพราะเสียงข้างมากของวันนี้อาจกลายเป็นเสียงข้างน้อยในอนาคตได้⁷⁶

ความแตกแยกเรื่องที่มาของความชอบธรรมกับอำนาจสูงสุดของประชาธิปไตยนั้นเก่าพอๆ กับการเกิดขึ้นของการเมือง⁷⁷ เพลโตวิจารณ์การขาดพื้นฐานแห่งความจริงนิรันดร์ (Eternal Truth) และกล่าวว่าระบอบประชาธิปไตยเองก็ไม่สามารถนำเสนอที่แห่งความชอบธรรมของตนได้ และเมื่อไม่สามารถหาที่มาของความชอบธรรมได้ทั้งจากความเชื่อและจากเหตุผล แนวคิดเรื่องอำนาจสูงสุดของประชาชนจึงเป็นความเป็นไปได้เดียวที่เหลืออยู่

ความแตกแยกในความเห็นเรื่องอำนาจสูงสุดนั้นสะท้อนอยู่ใน

ปรากฏการณ์ “ตุลาการภิวัตน์” สะท้อนให้เห็นว่ามีวิกฤตที่กินลึกยิ่งกว่าอยู่ในระเบียบทางการเมือง: สังคมยังขาดฉันทามติเกี่ยวกับที่มาที่ถูกต้องของความชอบธรรม

ปรัชญาเกี่ยวกับสัญญาประชาคม โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) คิดว่าบุคคลต้องยอมสละอิสรภาพของตนให้แก่ผู้ปกครองเผด็จการเพื่อแลกเปลี่ยนกับความคุ้มครองจากภาวะสงครามกลางเมืองถาวร ประชาชนต้องให้อิสระแก่ผู้ปกครองในการปฏิบัติตามคำสัญญาที่ได้ให้ไว้ ซึ่งอิสระนี้เป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานของผู้ปกครอง แต่ ฌอง-ฌาคส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) เสนอว่าสัญญาประชาคมคือความตกลงที่เห็นพ้องกันระหว่างพลเมืองที่เป็นอิสระและเท่าเทียม ซึ่งในการ

ตีความแบบนี้ กำปั้นเหล็กของผู้ปกครอง

จึงเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นอีกต่อไปเพราะมี

กลไกประชาธิปไตยเป็นตัวกลางที่

ประนีประนอมความขัดแย้ง (ความรุนแรง)

อย่างมีประสิทธิภาพอยู่แล้ว^{ix} เมื่อไม่มีความ

จำเป็นจะต้องมีใครอยู่เหนือกฎหมายอีก

ต่อไป วัตถุประสงค์หลักของการมีหลักนิติธรรมคือการปกป้องประชาชนจากการใช้อำนาจในทางมิชอบโดยผู้ปกครอง (รัฐ)

ความจำเป็นที่จะต้องกำหนดกฎหมายเพราะขาดที่มาของความชอบธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความจริงนิรันดร์ได้ทำให้เกิดความไม่สบายใจมาตลอดช่วงพันปีที่ผ่านมา โดยมีความพยายามครั้งแล้วครั้งเล่าที่จะหาหลักการสูงส่งเพื่อใช้เป็นที่มาของความชอบธรรม ไม่ว่าจะเป็นกฎอันศักดิ์สิทธิ์ กฎธรรมชาติ หลักการเหตุผลของรัฐ (Reason of State) มายาคติของชาติ ฯลฯ⁷⁸ บ่อยครั้งที่การเถียงกันในลักษณะนี้ของหมู่คณะนำไปสู่การปราบปรามในนามของความชอบธรรม แนวคิดปฏิฐานนิยม (positivist) จึงไม่ยอมรับในเรื่อง “กฎธรรมชาติ” และยืนยันว่ากฎที่บัญญัติโดยมนุษย์เป็นกฎเดียวที่มีอยู่ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ฝรั่งเศสยุคจาโคแบงไปจนถึงเยอรมนียุคนาซีเรากลับพบว่าอำนาจได้ทำให้เกิดกฎหมายบ้านเมือง (ที่เข้มงวด) ผ่านกระบวนการและวิถีทางตามกฎหมายมาแล้ว ความพยายามนานนับศตวรรษที่จะค้นหาระบอบทางสังคมหรือศาสนาที่จะจำกัดอำนาจดิบถูกหยาบยกขึ้นมามีอีกครั้งหนึ่ง เช่นเดียวกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล รัฐธรรมนูญเยอรมนีได้ทำให้เกิด

^{ix} สำหรับ Raymond Aaron ประชาธิปไตยคือการจัดให้มีการแข่งขันโดยสันติเพื่อใช้อำนาจ

การประนีประนอมโดยการเสนอความคิดเรื่องหลักการณ์รัตนที่มนุษย์กำหนดขึ้น^{*} ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

ในแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ (postmodern) เมื่อความแน่นอนทั้งหมดถูกรื้อสร้าง ประชาธิปไตยเป็นระเบียบทางสังคมที่ประชาชนตกลงยอมรับความท้าทายจากความไม่แน่นอน⁷⁹ ในยุคของความไม่แน่นอน ไม่มีโครงการทางการเมืองหรือระเบียบทางสังคมจะสามารถออกมาอ้างว่าตนมีรากฐานอันเป็นความจริงนิรันดร์สำหรับความชอบธรรมได้ ดังนั้น

สำหรับ ฌาคส์ ร็องซีแยร์ (Jacques Rancière)⁸⁰ แล้ว ประชาธิปไตยคือสถาบันทางการเมือง (แบบเดียวที่เป็นไปได้)

“การปกครองโดยเสียงข้างมาก” vs “การต่อต้านการควบคุมโดยเสียงข้างมาก”

การที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วหลายฉบับแสดงให้เห็นว่ายังไม่มีฉันทามติเกี่ยวกับการออกแบบเชิงสถาบันของกระบวนการทางการเมือง โดยความขัดแย้งทางการเมืองสะท้อนออกมาในการต่อสู้ระหว่างสถาบันเสียงข้างมาก (บริหาร, นิติบัญญัติ) กับสถาบันที่สวนทางกับเสียงข้างมาก (ตุลาการและองค์กรกำกับดูแลอิสระ) ไม่น่าแปลกใจว่าฝ่าย “พันธมิตรแดง” ขึ้นชอการปกครองโดยเสียงข้างมากที่ไร้ขีดจำกัด แต่ “เสียงข้างน้อยฝ่ายเหลือง” กลับมุ่งสร้างความแข็งแกร่งให้กับการควบคุมในลักษณะที่สวนทางกับการใช้เสียงข้างมาก ตราบใดที่ตุลาการยังไม่นิ่ง ก็เป็นการยากที่จะหาสถาปัตยกรรมเชิงสถาบันที่จะนำมาใช้ได้ แต่ในการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคงและเป็นปึกแผ่น ประเทศไทยจะต้องทำให้เกิดสมดุลที่เหมาะสมระหว่างสถาบันเสียงข้างมากกับสถาบันที่สวนทางกับเสียงข้างมาก

2 ปัญหาการทำงานร่วมกันในระบบปิตาธิปไตย

ปัญหาสำหรับการเปลี่ยนแปลงแบบประชาธิปไตยไม่ได้มีเพียงเรื่องการแข่งขันทางวาทกรรม แต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการ

ทำงานร่วมกันซึ่งทำลายความเต็มใจและความสามารถของบุคคลที่จะทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประชาธิปไตย

ปัญหาเรื่องการทำงานร่วมกันประการแรกมีรากฐานมาจากโครงสร้างสังคมไทย สังคมไทยแบ่งแยกเป็นส่วนๆ ในแนวนอน

การที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วหลายฉบับแสดงให้เห็นว่ายังไม่มีฉันทามติเกี่ยวกับการออกแบบเชิงสถาบันของกระบวนการทางการเมือง โดยความขัดแย้งทางการเมืองสะท้อนออกมาในการต่อสู้ระหว่างสถาบันเสียงข้างมากกับสถาบันที่สวนทางกับเสียงข้างมาก

(เช่นกองทัพ ราชการ พรรคการเมือง ประชาสังคม ภาคเอกชน ฯลฯ) ที่มีลักษณะเฉพาะและหลักเหตุผลของตนเอง ในขณะเดียวกัน การแบ่งลำดับชั้นในแนวดิ่งได้แบ่งแยกสังคมด้วยกฎเกณฑ์ ภาษา และอัตลักษณ์

ต่างกัน การสื่อสารที่มีจำกัดระหว่างกลุ่มต่างๆ และช่วงชั้นต่างๆ ทำให้การร่วมมือกันเป็นเรื่องยากขึ้น ปัญหาการทำงานร่วมกันนั้นจะแก้ไขได้ง่ายขึ้นหากมีกลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลและกลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ⁸¹ การขาดวัฒนธรรมการปรึกษาหารือและขาดเวทีสาธารณะสำหรับถกเถียงในเรื่องนโยบายทำให้คนไทยเข้าใจกันและสร้างความเชื่อใจอันจำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกันได้ยากยิ่งขึ้น

ปัญหาประการต่อมาในการทำงานร่วมกันเป็นเรื่องเกี่ยวกับกรอบการทำงานเชิงสถาบัน โดยกรอบฯ ปัจจุบันได้รับการออกแบบมาเพื่อรักษาระเบียบดั้งเดิมไว้ ที่สำคัญคือกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพที่เข้มงวดเป็นสิ่งซึ่งถูกนำมาใช้ทำลายผู้นำการเปลี่ยนแปลงประชาธิปไตย และหยุดยั้งการเรียกร้องความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ ผลลัพธ์คือบรรยากาศแห่งความหวาดกลัวซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการอภิปรายเรื่องทิศทางของประเทศในอนาคต ความสามารถในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉิน พ.ร.บ. ความมั่นคงภายใน⁸² และกฎอัยการศึกทำให้ใครก็ตามที่ควบคุมกลไกรัฐมีอำนาจล้นเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพ อำนาจเหล่านี้ถูกนำมาใช้เพื่อสยบผู้วิจารณ์ ทำร้ายนักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย และขัดขวางแนวร่วมเพื่อ

ประการที่สาม ปัญหาการทำงานร่วมกันมักเกิดในวิกฤติการเปลี่ยนผ่าน ทั้งพลเรือนและทหารที่มีบทบาทในวิกฤตินี้ ดูเหมือนจะติดกับดักทางสองแพร่งของนักโทษ (prisoner's dilemma) ที่ฝ่ายหนึ่งจะพร้อมร่วมมือก็ต่อเมื่ออีกฝ่ายเริ่มก่อน แต่สำหรับผู้สนับสนุนประชาธิปไตยหลายราย การเป็นฝ่ายเริ่มก่อนนั้นมีความเสี่ยงสูงเกินไป จึงเลือกที่จะเป็น free rider ที่ไม่

^{*} มาตรา 79 III German Basic Law บัญญัติ “หลักการพื้นฐานนิรันดร์” ที่ผู้บัญญัติกฎหมายไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้: ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม ประชาธิปไตย รัฐสังคม ระบบสหพันธรัฐ อำนาจอสูงสุดของประชาชน การเลือกตั้ง สิทธิในการขัดขึ้น

ต้องลงมือทำอะไรแต่คอยรับประโยชน์ ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยเบื้องลึกข้อหนึ่ง นั่นคือความขัดแย้งหลากหลายได้กร่อนทำลายส่วนผสมที่สำคัญที่สุดของความร่วมมือ ซึ่งก็คือความไว้วางใจ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีความระแวงอยู่ตลอดเวลาว่าอีกฝ่ายจะมี “วาระซ่อนเร้น” หรือ “เป้าหมายแฝง” ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นัยที่ลึกซึ้งกว่านั้นคือหากเปรียบเทียบทางประชาธิปไตยเป็นเพียงเวทีในโรงละครการเมือง โดยการตัดสินใจทั้งหลายได้กระทำก่อนหน้าไปแล้วในที่ลับตา ประชาชนจะคิดว่าสถาบัน

เหล่านั้นเป็นเพียงฉากบังหน้า แต่สังคมไม่สามารถเดินหน้าต่อไปได้ หากไม่มีความไว้วางใจเป็นตัวเชื่อมประสาน ความไว้วางใจเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหลายอย่างตั้งแต่การทำ

ธุรกรรมง่าย ๆ ประจําวันไปจนถึงการต่อรองสัญญาประชาคมครั้งใหม่ที่มีความอ่อนไหวสูง การทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันอีกครั้งจึงเป็นขั้นตอนแรกที่ทำเป็นบนเส้นทางอันยาวไกลที่จะนำเราผ่านพ้นวิกฤติการเปลี่ยนผ่านไปได้

3 สหามแข้งทางการเมือง: กลุ่มสถานะเดิมที่เข้มแข็ง vs ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่อ่อนแอ

การแก้ปัญหาวิกฤติการเปลี่ยนผ่านจะเป็นประโยชน์สำหรับคนไทยส่วนมาก ระเบียบที่เป็นประชาธิปไตยจะช่วยไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง ประชาธิปไตยมีแรงจูงใจสูงที่จะจัดหาบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน โดยระบบประชาธิปไตยที่ทำงานได้ดีจะทำให้สังคมสามารถหันไปใส่ใจกับความท้าทายเร่งด่วนทางเศรษฐกิจและสังคม แต่สิ่งที่น่าฉงนคือหากคนไทยส่วนใหญ่จะได้รับการประโยชน์จากประชาธิปไตยที่แท้จริงแล้ว ทำไมจึงยังไม่เกิดระเบียบประชาธิปไตยขึ้นในสังคมไทย

3.1 กลุ่มผู้สนับสนุนสถานภาพได้เปรียบในสังคมเป็นผู้รักษาไว้ซึ่งระเบียบแนวตั้งแบบเดิม

คนไทยส่วนใหญ่อาจได้ประโยชน์จากระบอบประชาธิปไตย แต่ยังมีคนอื่นอีกหลายกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากสถานภาพได้เปรียบ

ความขัดแย้งหลากหลายได้กร่อนทำลายส่วนผสมที่สำคัญที่สุดของความร่วมมือ ซึ่งก็คือความไว้วางใจ ไม่มีสังคมใดสามารถเดินหน้าต่อไปได้หากไม่มีความไว้วางใจเป็นกาวยึด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการต่อรองสัญญาประชาคมครั้งใหม่ที่มีความอ่อนไหวสูง

ในสังคม ถ้ามิใช่โดยตรงก็ด้วยความรู้สึกที่ผูกพันกับระเบียบเดิม กลุ่มแรกคือกลุ่มชนชั้นนำดั้งเดิมของเครือข่ายราชวงศ์ซึ่งเป็นผู้นำแนวร่วมที่ต้องการรักษาสถานะเดิมไว้และต่อสู้เพื่อผดุงระเบียบแนวตั้ง หากเกิดระบอบประชาธิปไตย ชนชั้นนำเหล่านี้เสี่ยงที่จะสูญเสียอภิสิทธิ์ทางการเมือง ความร่ำรวยทางเศรษฐกิจ และสถานะทางสังคมไป ส่วนชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ ก็ได้รับประโยชน์จากความมั่งคั่งที่เกิดจากการเติบโตทางเศรษฐกิจนานนับทศวรรษ ที่สำคัญกว่านั้นคืออัตลักษณ์ร่วมของ

ชนชั้นกลางกรุงเทพฯ สร้างอยู่บนระเบียบเชิงสัญลักษณ์แบบดั้งเดิม เช่นเดียวกันกับอัตลักษณ์ร่วมของคนไทยนับล้าน พูดอีกอย่างคือ “ความหมายของความเป็นไทย” มักถูกนำไปเกี่ยวข้องกับ “ชาติ

ศาสนา พระมหากษัตริย์” หากมีการท้าทายอัตลักษณ์นี้ ประชาชนมักตอบโต้อย่างรุนแรง และมักโทษและรับบาปว่าเป็นผู้ทำให้อัตลักษณ์รุ่งเรือง (ที่แต่งตั้งขึ้นมา) ต้องเสื่อมถอย เมื่อต้องเลือกข้างทางการเมือง สำหรับหลายคนแล้ว อัตลักษณ์มีความสำคัญกว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ นี้อาจเป็นเหตุผลได้ว่าทำไมคนจนในเมืองหลายคนจึงเข้าข้างฝ่าย “เหลือง” ในการต่อสู้เพื่อปกป้องระเบียบเดิม และแม้กระทั่งสนับสนุนการเรียกร้องให้ยกเลิกสิทธิทางการเมืองของคนที่อยู่ในชนชั้นทางสังคมเดียวกันกับตน

กลุ่มแนวร่วมรักษาสถานภาพได้เปรียบในสังคมเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มย่อยที่มีอำนาจในการควบคุมทรัพยากรอย่างมหาศาล เป็นกลุ่มที่ใช้ประเพณีและอุดมการณ์กำบังตน มีสถานภาพทางสังคมสูง และมีอภิสิทธิ์ อีกทั้งยังควบคุมกลไกของรัฐจำนวนมาก ดังนั้น หาก

ประวัติศาสตร์จะชี้หน้าอะไรเราได้ว่า เราจะพบว่าประชาธิปไตยไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่ต้องเป็นผลจากการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างผู้ได้รับประโยชน์จากสถานะเดิมกับผู้ที่ถูกกดขี่ให้เกิดระเบียบใหม่ที่สะท้อนดุลอำนาจใหม่เท่านั้น ในระยะสั้นเป็นเรื่องยากที่จะคาดการณ์ว่าการต่อสู้ทางการเมืองนี้จะดำเนินไปในทิศทางใด เพราะมีปัจจัยที่ส่งผลต่อพลวัตและผลลัพธ์ของการต่อสู้ที่มากเกินไป แต่ในระยะยาวดูเหมือนว่าการ

เปลี่ยนแปลงจะเป็นสิ่งที่เลี่ยงไม่ได้ และผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในทางเศรษฐกิจสังคมจะเป็นผู้เหนือกว่าในท้ายที่สุด

ในสถานการณ์นี้กลุ่มผู้ต้องการคงสถานะเดิมไว้จึงพบทางสองแพร่งในเชิงยุทธศาสตร์ ทางหนึ่งคือต้องยอมรับความเปลี่ยนแปลง แม้จะต้องสูญเสียบางสิ่งบางอย่างไปในระยะสั้น อีกทางคือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและเผชิญความเสี่ยงที่จะถูกกวาดล้างอย่างรุนแรงในเวลาต่อมา แต่การตัดสินใจทางยุทธศาสตร์ครั้งนี้กระทำภายใต้เงื่อนไขเศรษฐกิจการเมืองปัจจุบัน แม้ว่าผู้ที่อยู่ด้านบนของลำดับชั้นเกิดการยอมรับและเข้าใจว่าจะระบบเก่าจะนำไปสู่ความล้มละลาย และเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงระบบตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ผู้ที่อยู่ด้านบนนั้นก็อาจไม่มีอำนาจพอที่จะทำลายสมดุลที่ผู้ซึ่งได้ประโยชน์จากระบบ (rent seekers) ตั้งเดิมจัดตั้งไว้⁸³ จากประวัติศาสตร์ เราพบเหตุการณ์ครั้งแล้วครั้งเล่าที่แนวร่วมผู้ต้องการรักษาสถานภาพเดิมได้ยับยั้งการปรับเปลี่ยนระเบียบทางการเมืองให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และทำให้เกิดการเสื่อมถอยทางการเมืองซึ่งท้ายที่สุดได้ทำให้พวกตนเองต้องเสื่อมสลายไปด้วย⁸⁴

3.2 มีผู้นำความเปลี่ยนแปลงที่จะสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบประชาธิปไตยหรือไม่

ในทุกวัน นักกิจกรรม นักวิชาการ บล็อกเกอร์ และผู้นำสหภาพหลักพันได้ออกมาต่อสู้เพื่อให้เกิดสังคมประชาธิปไตย ทั้งที่มีความเสี่ยงส่วนตัวในระดับสูง อย่างไรก็ตาม นักประชาธิปไตยผู้กล้าเหล่านี้มักถูกแนวร่วมผู้ต้องการรักษาสถานะเดิม ซึ่งหลบอยู่ข้างหลัง และใช้คนจำนวนมากกว่า กำลังมากกว่า เล่ห์เหลี่ยมมากกว่า เอาชนะไป จึงกลายเป็นว่าประชาธิปไตยจะสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้มีบทบาทที่มีความคิดแบบประชาธิปไตยรวมพลังกันเป็นแนวร่วมทางสังคมในวงกว้างเพื่อต่อสู้ให้เกิดระเบียบประชาธิปไตย แต่แนวร่วมดังกล่าวมีอยู่จริงหรือไม่ในประเทศไทย

พัฒนาการทางการเมืองไทยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากการต่อสู้ระหว่างกลุ่มกษัตริย์นิยมฝ่ายขวากับฝ่ายนักปฏิรูปเสรีนิยม⁸⁵ โดยกลุ่มเสรีนิยมเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องยุติวงจรอุบาทว์ของการเมืองไทย (การซื้อเสียงในชนบททำให้ผู้นำที่ทุจริตได้รับการเลือกตั้ง ชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ จึงประท้วงการบริหาร

ประเทศแบบชนกึ่งการเมือง ทำให้กองทัพยึดอำนาจจากรัฐบาล)⁸⁶ กลุ่ม “เสรีนิยมกษัตริย์ราชวงศ์” พยายามจะออกแบบสร้างระบอบรัฐสภาที่มีการถ่วงดุลและตรวจสอบที่เข้มงวดเพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มใดได้มีอำนาจนำโดยดูแบบอย่างจากรูปแบบการปกครองแบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญของอังกฤษ ในประวัติศาสตร์ กลุ่ม “เสรีนิยมกษัตริย์ราชวงศ์”⁸⁷ ได้ร่วมกับกษัตริย์ผู้รู้แจ้งหยุดยั้งการปกครองที่เป็นเผด็จการ⁸⁸

ในระยะหลัง เริ่มมีการให้ความสำคัญกับวาทกรรมสากลเรื่อง “ธรรมาภิบาล” มากขึ้น⁸⁹ ความเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันการปฏิรูปที่ทำให้เกิดรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 เป็นไปเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลด้วยการให้อำนาจตุลาการ และ “องค์กรอิสระด้านธรรมาภิบาลทางการเมือง” อื่นๆ ที่รายรอบ แต่นักปฏิรูปเสรีนิยมมักมองข้ามความไม่สมมาตรระหว่างอำนาจกับความสามารถของสังคมไทย และมักให้ความสนใจกับโครงสร้างเชิงสถาบันเพียงอย่างเดียว ในบริบทนี้ยุทธศาสตร์ “การออกแบบเชิงสถาบัน” จึงยังไม่สามารถทำให้เกิดเสรีประชาธิปไตยแบบเป็นปึกแผ่นได้เพราะไม่ได้มีการดำเนินการใดๆ ทางด้านเศรษฐกิจการเมือง แนวทางแบบชาดุมมองทางการเมือง (apolitical) นี้ได้เอาใจวิธีการทำงานของภาคประชาสังคมในแบบ “สร้างความตระหนัก” และ “สร้างความเข้าใจ” จนสูญเสียความเป็นการเมือง ไม่ใช่ว่าผู้ซึ่งต้องการรักษาสถานภาพเดิมจะ “ไม่ตระหนัก” แต่คนกลุ่มนี้กลับเข้าใจชัดเจนว่าการรักษาไว้ซึ่งระเบียบเดิมที่สร้างความมั่งคั่งและสถานะให้กับตนตั้งแต่แรกนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

กลุ่มก้าวหน้าดูเหมือนจะมองข้ามประเด็นเรื่องดุลอำนาจในสังคมไทย แทนที่จะทำงานร่วมกัน หลายคนเลือกที่จะ “ฉวยเดี่ยว” และยังมีคนอื่นๆ ที่ไม่กล้าเข้าร่วมการจัดตั้งทางการเมืองในระดับศูนย์กลางแต่กลับหวังพึ่งกลุ่มรากหญ้าแทน กลุ่มก้าวหน้าเองก็มักไม่สามารถรวมพลังกันได้เพราะแตกแยกกันทางอุดมการณ์และมีความไม่ชอบกันเป็นการส่วนตัว จึงไม่ต้องคิดไกลถึงขนาดว่าจะสามารถเข้าถึงกลุ่มนักปฏิรูปเสรีนิยมหรือกลุ่มอนุรักษ์นิยมผู้รู้แจ้งได้ สถานการณ์นี้ทำให้กลุ่มก้าวหน้าถูกผลักไปอยู่ชายขอบ แต่แม้กลุ่มก้าวหน้าจะรวมพลังกันสำเร็จก็ยังถือว่าห่างไกลจากอำนาจของกลุ่มผู้ต้องการรักษาสถานะเดิมซึ่งป้องกันตนอย่างหนาแน่น

ขบวนการ “แดง” และ “เหลือง” ถูกตั้งความหวังไว้มาก แต่คำถามคือทั้งสองจะสามารถสร้างระเบียบประชาธิปไตยได้หรือไม่ ไม่ต้องสงสัยเลยว่าทั้งสองค่ายมีตัวละครที่สนับสนุนประชาธิปไตยอยู่จำนวนมาก และสามารถดึงดูดผู้สนับสนุนนับพันที่ต่อสู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตย แต่คำถามมีอยู่ว่าผู้นำหลักกับกลุ่มต่างๆ ของพันธมิตร “แดง” และ “เหลือง” กำลังต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยอย่างแท้จริงหรือไม่เท่าที่ผ่านมามีทั้งแนวร่วม “แดง” และ “เหลือง” ได้ทำหน้าที่ประท้วงต่อสิ่งที่ตนคิดว่าเป็นปัญหาทางการเมืองและปัญหาทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ได้แสดงวิสัยทัศน์ของตนเกี่ยวกับระเบียบประชาธิปไตย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าทั้งสองฝ่ายเคยใช้วิธีการที่ไม่เป็นประชาธิปไตยมาแล้วหลายครั้ง และเคยใช้ความรุนแรงเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมืองของตน ทั้งวาทกรรม “แดง” และ “เหลือง” ส่งเสริมประชาธิปไตยในรูปแบบที่มีข้อบกพร่อง ในขณะที่ฝ่าย “แดง” ต้องการการจัดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจทั้งหมดเพื่อให้เกิดการปกครองโดยเสียงข้าง

มาก ฝ่าย “เหลือง” กลับต้องการแยกประชาชนส่วนใหญ่ออกจากชีวิตทางการเมือง หรืออย่างน้อยก็ต้องการจำกัดกลยุทธ์ของสถาบันเสียงข้างมากที่มาจากการเลือกตั้งให้เหลือน้อยที่สุด

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็ปฏิบัติการโดยผู้นำ

และกลุ่มหลักๆ หรือวาทกรรมที่ทั้งสองฝ่ายสนับสนุน ก็ไม่สามารถทำให้ฝ่ายพันธมิตร “แดง” หรือ “เหลือง” มีคุณสมบัติผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงแน่นอนว่าเมื่อความคิดเรื่องประชาธิปไตยซึ่มลึก เมื่อมีการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ และเมื่อมีผู้นำใหม่ๆ เกิดขึ้น ทั้งสองพันธมิตรอาจมีศักยภาพที่จะพัฒนาไปเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้ แต่

เมื่อพิจารณาประวัติผลงานของผู้นำ “แดง” และ “เหลือง” ช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ดูเหมือนว่าพัฒนาการดังกล่าวคงจะยังไม่เกิดขึ้น ต่อให้เราไม่สนใจความเป็นประชาธิปไตยของสองกลุ่มนี้ ถึงแม้ว่า

กลุ่ม “เสื้อแดง” และ “เสื้อเหลือง” จะแยกตัวออกจากผู้อุปถัมภ์เดิม ก็ยังไม่มีคณาม่าจะเป็นว่าทั้งสองกลุ่มจะสามารถระดมพลังทางการเมืองได้มากพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบ

ถึงแม้ว่ากลุ่ม “เสื้อแดง” และ “เสื้อเหลือง” จะแยกตัวออกจากผู้อุปถัมภ์เดิม ก็ยังไม่มีคณาม่าจะเป็นว่าทั้งสองกลุ่มจะสามารถระดมพลังทางการเมืองได้มากพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบประชาธิปไตยได้เอง

แนวร่วมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในวงกว้างเท่านั้นที่จะขับเคลื่อนพลังทางการเมืองได้มากพอจนทำให้ประเทศหลุดออกจากภาวะสุญญากาศและทำให้เกิดระเบียบประชาธิปไตยได้

ประชาธิปไตยได้เอง

สรุปคือ ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้นำความเปลี่ยนแปลงที่พร้อมและมีพลังมากพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตย

V ยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประชาธิปไตย

1 จุดเริ่มต้นยุทธศาสตร์

จุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์การสร้างประชาธิปไตยต้องเกิดจากการตระหนักว่ามีความไม่สมมาตรอยู่ในดุลอำนาจระหว่างผู้ที่ต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงกับผู้ที่ต้องการรักษาไว้ซึ่งสถานะภาพเดิม หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้ว ชนชั้นทางสังคม ความเคลื่อนไหว เครือข่าย หรือสถาบันใดก็ตามที่ต่อสู้เพียงลำพังจะไม่สามารถเอาชนะผู้ต้องการดำรงสถานะเดิมได้ ตรงข้ามกับวิธีแก้ปัญหาด้วยการออกแบบเชิงสถาบันของกลุ่มนักวิชาการ เรา

จำเป็นต้องใช้วิธีการทางการเมืองอย่างแท้จริงเพื่อระดมพลังทางการเมืองในการต่อสู้ และเพื่อกำหนดระเบียบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตยจะเป็นผลมาจากการต่อสู้ทางการเมืองระหว่าง “กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง” กับกลุ่มผู้ต้องการรักษาสถานภาพเดิมเท่านั้น

2 แนวร่วมการเปลี่ยนแปลงเพื่อขับเคลื่อนความได้เปรียบทางการเมือง

แนวร่วมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในวงกว้างเท่านั้นที่จะขับเคลื่อนพลังทางการเมืองได้มากพอ⁹⁰ จนทำให้ประเทศหลุด

ออกจากภาวะสุญญากาศและทำให้เกิดระเบียบประชาธิปไตยได้ จากประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่เกิดจากการดำเนินการในลักษณะเป็นแนวร่วมกันในวงกว้างระหว่างชนชั้น ขบวนการเคลื่อนไหว เครือข่าย และสถาบัน ซึ่งจะให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน⁹¹

การนำผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคส่วนและจากทุกเจตสีทาง การเมืองมารวมกันไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะแต่ละกลุ่มต่างมี ผลประโยชน์ วาระ และสิ่งที่ลำดับความสำคัญแตกต่างกัน ค่านิยมและวิถีชีวิตที่ต่างกันอาจทำให้ตัวละครซึ่งมีความคิด ประชาธิปไตยบาดหมางกันได้ ประวัติการต่อสู้ส่วนตัวนั้นทำให้ ผู้มีบทบาทที่มีความคิดเป็นประชาธิปไตยแปลกแยกต่อกัน หาก ต้องการสร้างแนวร่วมการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตย ผู้มีบทบาทซึ่งสนับสนุนการปฏิรูปจะต้องพักเรื่องความแตกต่าง ด้านผลประโยชน์และความไม่เป็นมิตรส่วนตัวเอาไว้เสียก่อน และรวมพลังกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วม

เป็นการง่ายกว่ามากที่จะบรรลุเป้าหมายการรณรงค์ระยะสั้นใน ประเด็นเดียวที่มีขอบเขตจำกัด เราเห็นตัวอย่างมากมายจากทั่ว โลกที่แนวร่วมทางสังคมวงกว้างสามารถต่อต้านนโยบายซึ่งไม่ เป็นที่ยอมรับของประชาชน แต่มีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ น้อยกว่าในการรณรงค์เพื่อริเริ่มนโยบายที่เห็นพ้องต้องกัน ใน กรณีที่แนวร่วมมีมุมมองทางการเมืองต่างกันและบางครั้งมี ผลประโยชน์ที่ขัดกัน

ในการจะสร้างระเบียบประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีแนวร่วม เพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นแนวร่วม ระหว่างผู้มีบทบาทที่มีความคิดเป็นประชาธิปไตยจากทุกภาค ส่วนในสังคม การต่อสู้เพื่อระเบียบนี้จะบรรลุผลอย่างไรใน อนาคตขึ้นอยู่กับบทบาทของรัฐบาล รัฐสภา ตุลาการ และ กองทัพ แนวร่วมเพื่อความปลอดภัยที่จะประสบความสำเร็จ จึงต้องมีบุคคลหลักอยู่ในสถาบันเหล่านี้ทั้งหมดหรืออย่างน้อยใน บางสถาบัน ซึ่งต้องให้ผู้มีบทบาทที่มีความคิดเป็นประชาธิปไตย ทั้งหมดตกลงความรับผิดชอบกันใหม่และบางครั้งอาจต้องมีการ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ นักเคลื่อนไหวชนชั้นกลางในภาคประชา สังคมและนักวิชาการต้องพร้อมที่จะรวมพลังกับคนจนในชนบท และในเมือง สหภาพแรงงานต้องเข้าร่วมการต่อสู้ครั้งสำคัญ เพื่อประชาธิปไตยที่ครอบคลุมมากกว่าปัญหาเฉพาะหน้าของ ลูกจ้าง ผู้กำหนดนโยบายจะต้องพักเรื่องธุรกิจการเมืองไว้ก่อน และลงมือทำงานเพื่อทำให้เกิดการปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่เปลี่ยน กระบวนทัศน์ ส่วนนักศึกษา นักกฎหมาย เจ้าหน้าที่รัฐ และ เจ้าของธุรกิจขนาดย่อมก็ต้องเข้าร่วมในการต่อสู้เพื่อระเบียบ ประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

แนวร่วมการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตยควรเป็นการ

รวมตัวกันของผู้มีบทบาทซึ่งมีความคิดเป็นประชาธิปไตยจาก ทุกเจตสีการเมือง ทั้งนักปฏิรูปเสรีนิยม นักเคลื่อนไหวกลุ่ม ก้าวหน้า ภาคประชาสังคม และกลุ่มความเคลื่อนไหวทางสังคม ต้องรวมตัวกันเพื่อท้าทายแนวร่วมผู้ต้องการรักษาสถานภาพ เดิม นักวิชาการกลุ่มเสรีนิยมและกลุ่มก้าวหน้าควรหาจุดยืน ร่วมกันในความต้องการของทั้งสองฝ่ายที่จะสร้างระเบียบ ประชาธิปไตย⁹² ชนชั้นกลางและประชาชนส่วนใหญ่ต้องการ สถาบันประชาธิปไตยเสรีนิยมที่ทำงานได้ ทั้งกลุ่มก้าวหน้าและ กลุ่มเสรีนิยมมีจุดยืนร่วมกันในการส่งเสริมหลักการธรรมาภิบาล เช่นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความมีประสิทธิผล กลุ่ม เสือแดงจะต้องจับมือกับกลุ่มปฏิรูปเสรีนิยม กลุ่มเสือเหลือง จะต้องพักปัญหาส่วนตัวไว้ก่อนแล้วยอมรับอำนาจของเสียงข้าง มากว่าเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย เราอาจจัดตั้งแนว ร่วมเพื่อความปลอดภัยเปลี่ยนแปลงเสรีนิยม-กลุ่มก้าวหน้าบนฐานร่วม เรื่องเสรีประชาธิปไตย หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และการ เสริมสร้างศักยภาพพลเมือง

แต่เมื่อพิจารณาจุดอำนาจแล้ว อาจพบว่าการรวมตัวกันของแนว ร่วมเสรีนิยม-ก้าวหน้าอาจยังไม่พอที่จะทำให้ชนะการต่อสู้กับ แนวร่วมที่ต้องการรักษาสถานะเดิม ผู้มีบทบาททุกกลุ่มก้าวหน้า และเสรีนิยมจึงอาจไม่มีทางเลือกแต่ต้องเข้าร่วมกับกลุ่มอนุรักษ นิยมรู้แจ้งที่เริ่มเข้าใจแล้วว่า การที่ระบอบการเมืองปรับตัวอย่าง สันติให้เข้ากับความเป็นจริงใหม่ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ระยะยาวของตนเอง และแม้ กลุ่มนี้จะสนับสนุนวาระทางสังคมเศรษฐกิจแบบอนุรักษนิยม แต่ ก็ยินดีที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการปรับระบบการเมืองให้เข้า กับยุคสมัย

วิธีที่ดีที่สุดในการรับมือกับความท้าทายของสังคมสมัยใหม่คือ การสร้างแนวร่วมสังคมในวงกว้างเพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังกรณี ต่างๆ ที่คุกคามความมั่นคงของมนุษย์เช่นการก่อความไม่สงบ การก่ออาชญากรรมอย่างเป็นระบบ และการก่อการร้าย เราไม่ สามารถมองกรณีเหล่านี้ผ่านกระบวนการแบบเก่าว่าเป็นการ ต่อสู้ของฝ่ายทหารกับฝ่ายประชาชนได้อีกต่อไป เราจำเป็นต้อง มีแนวทางเชิงนโยบายที่ส่งเสริมความร่วมมืออย่างใกล้ชิด ระหว่างหน่วยงานภาคความมั่นคงทั้งหมดเพื่อรับมือกับความท้า ทายใหม่ๆ ผู้มีบทบาทในกองทัพ หน่วยงานพลเรือน และภาค ประชาสังคมที่มีความเชื่อในการปฏิรูปจำเป็นต้องรวมพลังกัน โดยภาคส่วนอื่นๆ อาจจัดการให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะ

คล้ายกัน รวมตัวกันเป็นแนวร่วมการเปลี่ยนแปลงนี้เรียกร้องทัศนคติแบบใหม่จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประเด็นสำคัญอย่างยิ่งคือการนำภาคประชาสังคมเข้ามาร่วมหารือแทนที่จะไป “เขวี้ยงหินใส่อาคาร” การเปลี่ยนยุทธศาสตร์จากการวิจารณ์ที่อ้อๆ มาเป็นการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เป็นวิธีการที่ได้ผลในการเปิดประตูให้กับภาคประชาสังคมในสถานการณ์ที่เทียบเคียงกัน

การหาฐานร่วมเพื่อสร้างแนวร่วมการเปลี่ยนแปลงหลากหลายแบบ *Grand Rainbow Change Coalition* ไม่ใช่เรื่องง่าย กลุ่มก้าวหน้าจะเรียกร้องให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในชีวิตการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างเต็มศักยภาพ ส่วนกลุ่มเสรีนิยมจะยืนยันว่าต้องมีมาตรการป้องกันเชิงรัฐธรรมนูญและต้องมีสถาบันที่ไม่ดำเนินการตามเสียงข้างมากซึ่งมีความเข้มแข็ง และกลุ่มอนุรักษนิยมจะไม่ยอมรับยอมเรื่องอัตลักษณ์ของกลุ่มที่ผูกพันกับวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสถาบันพระมหากษัตริย์

เมื่อพิจารณาว่าประชาธิปไตยจะมีเอกภาพได้ก็ต่อเมื่อประชาชนส่วนใหญ่-รวมทั้งผู้มีอำนาจ-ยอมรับในประชาธิปไตย ประชาธิปไตยไทยต้องมีรากฐานที่มั่นคงจากวัฒนธรรมไทย เมื่อคำนึงถึงความจงรักภักดีอย่างลึกซึ้งของคนไทยนับล้านต่อระบียบเชิงสัญลักษณ์ดั้งเดิม แนวร่วมหลากสีฯ อาจต้องหาวิธีสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริงในขณะนี้ที่ยังรักษาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขไว้

ฐานร่วมสำหรับแนวร่วมการเปลี่ยนแปลง *Grand Rainbow* ไม่ได้เรียกร้องอะไรมากไปกว่ากติกาพื้นฐานที่ใช้กันในระบบการเมือง โดยการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันที่จะเกิดกับระบียบรัฐธรรมนูญ ต้องสร้างสมดุลระหว่างการปกครองโดยเสียงข้างมากและมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้เสียงข้างมากจนเกิดความเสียหาย กลุ่มนักเคลื่อนไหวก้าวหน้า

นักปฏิรูปเสรีนิยม และกลุ่มอนุรักษนิยมภูมิธรรมจึงอาจใช้หลักการธรรมาภิบาลเช่นความรับผิดชอบ ความโปร่งใส ความมีประสิทธิภาพ และหลักนิติธรรมมาเป็นตัวกำหนดพื้นฐานขั้นต่ำสุดร่วมกัน โดยแนวร่วมหลากสีฯ อาจตกลงกันที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมประชาธิปไตย⁹³ ซึ่งเอื้อให้พลเมืองที่ตื่นตัวและ

แนวร่วมหลากสีเพื่อการเปลี่ยนแปลง (*Grand Rainbow Change Coalition*) ระหว่างกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเสรีนิยม และกลุ่มอนุรักษนิยม อาจร่วมกันสร้างสนามแข่งขันที่เป็นประชาธิปไตยที่ตนจะลงแข่งขันกันเองต่อไป

รับผิดชอบได้มีส่วนร่วมในชีวิตทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พุดโดยสังเขปคือ แนวร่วมหลากสีเพื่อการเปลี่ยนแปลง (*Grand Rainbow Change Coalition*) ระหว่างกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเสรีนิยม และกลุ่มอนุรักษนิยมอาจร่วมกันสร้างสนามแข่งขันที่เป็นประชาธิปไตยที่ตนจะลงแข่งขันกันเองต่อไป

3 กำหนดวาทกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตย

ในการสร้างสนามแข่งขันที่เป็นธรรมเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตย จำเป็นต้องกำหนดวาทกรรมที่บรรยายว่าแนวร่วมฯ ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในลักษณะใด และเหตุใดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงจำเป็นและเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา คำบรรยายเรื่องการเปลี่ยนแปลงจะทำหน้าที่สำคัญสองสามประการ ข้อแรกก็จะเป็นการกำหนดฐานร่วมระหว่างกลุ่มต่างๆ โดยใช้ภาษาไม่ซับซ้อนสามารถเข้าใจได้ง่าย ซึ่งจะช่วยให้เชื่อมโยงไปยังกลุ่มที่อาจมาเข้าร่วม ข้อที่สองคือแนวร่วมฯ จำเป็นต้องใช้เนื้อความเดียวกันเพื่ออธิบายเหตุผลในการเปลี่ยนแปลงแก่สาธารณชน และสุดท้ายหากผู้คนจำนวนมากยอมรับว่าวาทกรรมการเปลี่ยนแปลงนั้นมี “จุดยืนที่มีเหตุผล” ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ข้อโต้แย้งที่สมเหตุสมผล” และส่งเสริม “วัตถุประสงค์ที่เป็นธรรม” ผู้มีส่วนได้เสียจะมีใจเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงแบบประชาธิปไตยยิ่งขึ้น

เป้าหมายสูงสุดคือการทำให้การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตยกลายเป็นอำนาจนำ ทัศนคติและปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตยของผู้มีส่วนได้เสียมิได้ถูกควบคุมด้วยการคิดคำนวณผลประโยชน์ด้วยเหตุผลเท่านั้น ที่

จริงแล้วนิยามของผลประโยชน์และการกำหนดวิธีดำเนินการกลับได้รับอิทธิพลอย่างมากจากสิ่งซึ่งบุคคลเชื่อว่าเป็นความจริง เป็นสิ่งมีเหตุผล และเป็นสิ่งที่ถูกต้อง จึงทำให้ “สิ่งซึ่งสามารถพูดและทำได้” ถูกกำหนดโดยวาทกรรมที่เป็น

อำนาจนำ หากวาทกรรมใดได้กลายเป็นอำนาจนำเช่นที่ว่า วาทกรรมนั้นก็จะมีผู้รักษาหรือท้าทายอีกต่อไป ที่จริงแล้วคนส่วนใหญ่ไม่ได้คำนึงถึงธรรมชาติเชิงอุดมการณ์ของวาทกรรมอำนาจนำ แต่เชื่อว่าวาทกรรมดังกล่าวเป็นจริงโดยตัวของมันเองอยู่แล้ว ดังนั้นหากวาทกรรมการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็น

ประชาธิปไตยสามารถเข้าสู่กระแสหลักได้ก็จะกลายเป็นแหล่งอำนาจเพื่อการเปลี่ยนแปลงประการหนึ่ง

เรื่องราวการเปลี่ยนแปลงแบบประชาธิปไตยจะมีหน้าตาอย่างไร? เรื่องราวนั้นจะต้องรวมแก่นความคิดของกลุ่มอนุรักษนิยม กลุ่มเสรีนิยม และกลุ่มก้าวหน้าไว้ในที่เดียวกันเพื่อให้สามารถสื่อสารประเด็นร่วมของแนวร่วม

Grand Rainbow ได้ ยิ่งกว่านั้นอาจมีการนำคำศัพท์ดั้งเดิมมาใช้กับความคิดก้าวหน้า หรือเชื่อมโยงรูปแบบจากต่างประเทศเข้ากับวัฒนธรรมไทยเพื่อสร้างแนวคิดอันทรงพลังที่จะได้รับการยอมรับในวาทกรรมกระแสหลัก ตรงข้ามกับแนวคิดที่เป็นปฏิบัติกันซึ่งผู้เขียนได้

กล่าวถึงไปแล้ว ยังมีแนวคิดดั้งเดิมอีกมากมายที่โดยหลักการแล้วมีความสอดคล้องกับความคิดแบบประชาธิปไตย นั่นไม่ได้หมายความว่าแนวคิดดั้งเดิมเหล่านี้ ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นในเวลาและสภาพการณ์ที่ต่างจากปัจจุบันจะสามารถนำมาใช้ได้ในความหมายเดิมทั้งหมด แต่เราสามารถและควรนำแนวคิดดั้งเดิมดังกล่าวมาปรับให้เข้ากับสภาพการณ์และความต้องการของสังคมพลุ่กษณัฒ์ที่มีความซับซ้อน ที่จริงแล้วหลายสังคมมีการ “ปรับ” พื้นฐานทางอุดมการณ์และทางบรรทัดฐานของตนให้ “ทันสมัย” อยู่เป็นประจำเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง⁹⁴

ผู้เขียนจะอธิบายวิธีนำแก่นความคิดดั้งเดิมมารวมกับความคิดก้าวหน้าโดยยกตัวอย่างสองข้อ และหากแนวร่วม Grand Rainbow คิดว่าเรื่องราวที่น่าเสนอนี้มีประโยชน์ก็อาจนำวิธีการดังกล่าวไปใช้กับแก่นความคิดอื่นๆ ในลักษณะเดียวกันได้

วาทกรรมเชื่อมโยง 1: สัมมาวาจาในพุทธศาสนากับการปรึกษาหารือ

อย่างที่ได้อธิบายไปแล้วว่าคนไทยต้องเข้าร่วมในการให้เหตุผลสาธารณะว่าต้องการจะอยู่ร่วมกันต่อไปอย่างไร แต่การอภิปรายสาธารณะในปัจจุบันกลับเต็มไปด้วยวาจาแสดงความเกลียดชัง การโจมตีตัวบุคคล และการก่อกวนบนทางอินเทอร์เน็ตในส่วหนึ่ง ขณะที่อีกด้านถูกรอปรงำด้วยการเซ็นเซอร์ การปราบปราม และการควบคุมอย่างลับ ๆ สิ่งที่เป็นในสังคมไทยคือวัฒนธรรมการหารือแบบประชาธิปไตย ทั้งจอห์น รอลฟ์⁹⁵

(John Rawls) และเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส⁹⁶ (Jürgen Habermas) ต่างระบุว่าการปรึกษาหารือจะประสบความสำเร็จได้หากผู้ร่วมหารือสื่อสารกันในวิธีที่มุ่งไปสู่ผล มีกฎเกณฑ์ข้อสัตย์ และมีประสิทธิภาพ เพื่อคลี่คลายความตึงเครียดระหว่าง “เสรีภาพในการพูด” กับ “ความรับผิดชอบทางสังคม” การปรึกษาหารือลักษณะนี้จึงส่งเสริมให้ดำเนินการในสองส่วน

ด้วยกันคือ: แม้กฎหมายจะอนุญาตให้บุคคลพูดอะไรที่ตนอยากพูดได้ แต่พลเมืองที่มีความรับผิดชอบควรยับยั้งตนเองโดยสมัครใจไม่พูดในบางสิ่งบางอย่าง เห็นได้ชัดว่าแนวทางนี้สอดคล้องกับคำสอนในศาสนาพุทธเรื่อง “สัมมาวาจา” ที่สอนให้บุคคลพูดความจริงและพูด

โดยสุจริต เพื่อส่งเสริมเจตนารมณ์ที่ดีและผ่อนคลายความตึงเครียดด้วยการเลือกใช้ภาษา ในการส่งเสริมวัฒนธรรมการปรึกษาหารือที่เป็นประชาธิปไตย แนวคิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตยควรอ้างอิงแนวคิดดั้งเดิมที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยเช่นเรื่อง “สัมมาวาจา”

วาทกรรมเชื่อมโยง 2: เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่เป็นธรรมทางสังคม มีความสมดุล และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เพื่อสร้างสภาพการณ์ที่เหมาะสมสำหรับสังคมที่ทุกคนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ ประเทศไทยจำต้องมีรูปแบบการพัฒนาแบบใหม่ที่สามารถรับมือกับความท้าทายด้านเศรษฐกิจและความท้าทายด้านระบบนิเวศระดับโลก พร้อมทั้งสามารถแก้ปัญหาสังคมและการเมืองภายในประเทศ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีรากฐานมาจากความคิดทางพุทธศาสนาของไทยที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา⁹⁷ โดยมุ่งหาทางเลือกที่ต่างไปจากแนวทางเสรีนิยมใหม่ของระบบทุนนิยม “เศรษฐกิจพอเพียง” กำหนดให้เดิน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ทันต่อโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึงการกระทำโดยพอประมาณและการกระทำโดยใช้เหตุผล และยังหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันผลกระทบฉับพลันจากภายนอกหรือภายใน [...] ด้วยวิธีนี้เราอาจรักษาสมดุลไว้ได้และมีความพร้อมเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วทางกายภาพ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก⁹⁸ ในการแสวงหาการพัฒนาที่

สมดุลและยั่งยืน “เศรษฐกิจพอเพียง” มีเป้าหมายหลายประการ เหมือนเป้าหมายในรูปแบบการพัฒนาของกลุ่มก้าวหน้า “เราสามารถมองปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีกรอบความคิดที่แบ่งเป็นสองส่วนด้วยกัน ส่วนแรกคือการทำที่เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับโลกาภิวัตน์ซึ่งกติกาคือประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและการแข่งขัน อีกส่วนคือความจำเป็นที่จะต้องมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและมีศักยภาพที่จะปกป้องตนเองจากผลกระทบฉับพลันและความไม่มั่นคงภายนอก^{๑๑} แต่กลุ่มก้าวหน้าได้ปฏิเสธว่าการประมาณตนนั้นเป็นการดูถูกคนจน แต่ต้องไม่ลืมว่าการชี้ให้เห็นความสอดคล้องกันระหว่างแนวคิดของกลุ่มก้าวหน้า เช่นการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอาจช่วยให้ชนชั้นนำกลุ่มอนุรักษ์นิยมหันมาสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาทางเลือกรูปแบบนี้

VI สรุป

เพื่อให้สังคมไทยผ่านพ้นวิกฤตการเปลี่ยนผ่านที่กีดกันลึกลงไป ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนระเบียบทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสัญลักษณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมพหุลักษณะที่มีความซับซ้อน เท่าที่ผ่านมาความพยายามใดๆ ที่จะต่อรองสัญญาประชาคมอีกครั้งล้วนประสบความล้มเหลว และเช่นเดียวกับในสภาวะเปลี่ยนผ่านทั่วไปที่บรรทัดฐานและความคิดซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ปัญหาในการทำงานร่วมกัน และความขัดแย้งทางการเมืองเกี่ยวกับทิศทางหลักของประเทศล้วนร่อนทำลายความสามารถของสังคมที่จะตกลงกันเรื่องกติกาพื้นฐานและการแบ่งหน้าที่กันใหม่ ด้วยเหตุนี้แนวทางแบบนักวิชาการในการรับมือกับวิกฤตจึงมีแนวโน้มว่าจะล้มเหลว สิ่งประเทศไทยต้องการคือวิธีการทางการเมืองที่แท้จริง เพื่อเอาชนะการต่อสู้กับแนวโน้มที่ต้องการรักษาสถานะเดิมซึ่งป้องกันตนเองอย่างแน่นหนา ทั้งกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเสรีนิยม และกลุ่มอนุรักษ์นิยมภูมิธรรมต้องรวมพลังกันเป็นแนวร่วมหลากหลายเพื่อการเปลี่ยนแปลง เมื่อพิจารณาผลประโยชน์ที่อาจขัดแย้งกันของผู้มีบทบาทจากทุกภาคส่วนของสังคม เราจึงมีความจำเป็นต้องสร้างพื้นที่ร่วมที่ตั้งอยู่บนปัจจัยร่วมขั้นต่ำสุด นั่นคือการ “สร้างสนามแข่งขันที่เป็นประชาธิปไตยเพื่อให้เราได้แข่งขันกันต่อไปในภายภาคหน้า” ในการที่จะทำให้เกิดสนามแข่งขันทางการเมืองที่เป็นธรรม วาทกรรมการ

เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นประชาธิปไตยต้องถูกสร้างขึ้นโดยการหยั่งรากความคิดแบบประชาธิปไตยในค่านิยมและแนวคิดแบบดั้งเดิม

บรรณานุกรม

¹ Marc Saxer, In the Vertigo of Change. How to Resolve the Political Crisis? FES Thailand Analysis, June 2011.

² Voranai, Vanijaka, Ready to topple a govt, Or not, Bangkok Post 25.11.2012 (และเรียกดูข้อมูล), <http://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/322949/ready-to-topple-a-govt-or-not> .

³ Voranai Vanijaka political game played with fear, hatred and anger, Bangkok Post 11.11.2012, <http://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/320614/a-political-game-played-with-fear-hatred-and-anger>

⁴ Federico Ferrara, The Grand Bargain: Making "Reconciliation" Mean Something, in Michael J Montesano, Pavin Chachavalpongpun, Aekapol Chongvilaivan, Bangkok, May 2010: Perspectives on a Divided Thailand, Institute of Southeast Asian Studies, 2012.

⁵ Shawn W. Crispin, The deal behind Thailand's polls, Asia Times Online, 30.6.2011. http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/MF30Ae01.html เรียกดูข้อมูลเมื่อ 24.11.2012.

⁶ Voranai Vanijaka, The saga of 'Uncle SMS' , Bangkok Post, 27.11.2012, <http://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/268071/the-strange-saga-of-uncle-sms> ; A very dangerous game they play, Bangkok Post, 11.12.2012. <http://www.bangkokpost.com/print/270236/> เรียกดูข้อมูล 26.11.2012.

⁷ Duncan McCargo, Network Monarchy and the legitimacy crises in Thailand, The Pacific Review Vol. 18 No. 4, December 2005: 499-519.

⁸ Pitak Siam rally hopes to oust govt. Organizer Boonlert wants to see a coup, จาก Bangkok Post, 24.10.2012, <http://www.bangkokpost.com/news/local/318002/pitak-siam-rally-hopes-to-oust-govt>; Pitak Siam rally hopes to oust govt, ibid.; Big rally turn-out surprises govt. Siam Pitak group plans to escalate protest action. Bangkok Post 29.10.2012, <http://www.bangkokpost.com/news/local/318547/big-rally-turn-out-surprises-govt> ทั้งสองบทความเรียกดูข้อมูลเมื่อ 20.10.2012; Rally fizzles out amid safety fears, Bangkok Post 24.11.2012,

<http://www.bangkokpost.com/news/politics/322811/rally-fizzles-out-amid-safety-fears> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 24.11.2012.

⁹ Nanuam, Wassana, 'Red Shirts Power Makes Generals Wary of Mounting Coup', Bangkok Post 14.06.2012 (เรียกดูข้อมูลที่ factiva.com เมื่อ 27.06.12); Boonlert denies taking Thaksin pay-off to end Pitak Siam rally, จาก Bangkok Post, 27.11.2012 <http://www.bangkokpost.com/news/politics/323209/boonlert-denies-taking-thaksin-pay-off-to-end-pitak-siam-rally>

¹⁰ Thitinan Pongsudhirak, Thailand's Uneasy Passage, 2012; on Pitak Siam Voranai, Vanijaka, Ready to topple a govt, Or not, ibid.

¹¹ Atiya Achakulwisut, End of mission impossible but no time to gloat, Bangkok Post 27.11.2012

<http://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/323217/end-of-mission-impossible-but-no-time-to-gloat>

¹² Kewin Hewison, 2005, Hewison /Kitirianlarp, Thai-Style democracy. The Royalist Struggle for Thailand's Politics, in Ivarsson / Isager, Saying the unsayable. Monarchy and Democracy in Thailand, Copenhagen 2010, p.196.

¹³ ให้เปรียบเทียบกับ Saxer, In the vertigo of change, FES Thailand Analysis, July 2011.

¹⁴ หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องทฤษฎีภาวะทันสมัย (modernization theory) ให้เปรียบเทียบกับ Ronald Inglehart/ Christian Welzel, Modernization, Cultural Change and Democracy. The Human Development Sequence, Cambridge, 2005.

¹⁵ Hewison /Kitirianlarp, Thai-Style democracy, p. 187.

¹⁶ Hewison /Kitirianlarp, Thai-Style democracy., Thitinan, Thailand's Uneasy Passage, p.58.

¹⁷ Andrew Walker, Thailand's Political Peasants. Power in the Modern Rural Economy. University of Wisconsin Press, 2012.

¹⁸ Saxer, Vertigo of change, 2011, p.6.

¹⁹ Baker, Reconciliation Games, 2012.

²⁰ Amartya Sen, Development as Freedom, Oxford 1999.

²¹ Marc Askew, Legitimacy Crisis in Thailand, King Prajadhipok Institute 2010, p. 3.

²² Kewin Hewison, 2005., Hewison /Kitirianlarp, Thai-Style democracy. The Royalist Struggle for Thailand's Politics, in Ivarsson / Isager, Saying the unsayable. Monarchy and Democracy in Thailand, Copenhagen 2010.

²³ Hewison /Kitirianlarp, Thai-Style democracy, .p.196.

²⁴ Connors, ibid. p. 183; Chai-Anan Samudavanija, Old Soldiers never die, p.42ff, in K. Hewison, ibid., 1997.

²⁵ คำว่า “ประชาธิปไตยแบบไทย” เกิดขึ้นในสมัยประชาธิปไตยถูก
รื้อถอนภายใต้ระบอบสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดย Connors ใช้คำว่า
Prachathipatai baep thai lae khokit kap rattamanun, Bangkok
1965 and Chanwut Watcharaphuk, Wiwatthana kanlaksana
prachthipathai baep thai, ใน Kongbannathikan warasan
sethasatkanmeuang Bonsenthan prachathipatai thai 2475-2525,
Bangkok 1983; ใน Michael Kelly Connors, Democracy and
National Identity in Thailand, London, 2003, 2007, p. 49ff.; ดู
เพิ่ม Hewison /Kitirianlarp, Thai-Style democracy. The Royalist
Struggle for Thailand's Politics, in Ivarsson / Isager, Saying the
unsayable. Monarchy and Democracy in Thailand, Copenhagen
2010.

²⁶ Hewison /Kitirianlarp, Thai-Style democracy, 2010..

²⁷ Chris Baker, Reconciliation Games, Talk at FCCT, 9.8.2012.
[http://www.youtube.com/watch?v=j1kidcOJ0M4&feature=player_](http://www.youtube.com/watch?v=j1kidcOJ0M4&feature=player_embedded)
[embedded](http://www.youtube.com/watch?v=j1kidcOJ0M4&feature=player_embedded)

²⁸ Thitinan, Thailand's Uneasy Passage, Journal of Democracy
Volume 23, Number 2 April 2012.

²⁹ Saxer, In the vertigo of change, FES Thailand Analysis, July
2011

³⁰ Croissant, Keynote at FES public forum on “How to build a
new social contract? Ways forward from the transitional conflict,
30.7.2012; ดูเพิ่ม also Michael J. Montesano, Four Thai
Pathologies, late 2009, p. 279f. ใน Marc Askew, 2010.

³¹ Nitirat's proposed amendments to Article 112 (updated
version), Prachatai 15.1.2012,
<http://prachatai.com/english/node/2997> เรียกดูข้อมูลเมื่อ
7.9.2012.

³² Ronald Inglehart/ Christian Welzel, 2005.

³³ Philipp Blom, The vertigo years: Europe, 1900-1914, 2008;
Saxer, In the vertigo of change, 2011; Interview with a Social
Critic - Kaewmala, ใน Chiang Mai City News, 6.8.2012
<http://www.chiangmaicitynews.com/news.php?id=661> เรียกดู
ข้อมูลเมื่อ 25.8.2012.

³⁴ Pasuk Phongpaichit / Chris Baker, Power in transition. P21ff,
ใน Kevin Hewison, Political Change in Thailand. Democracy
and participation, London 1997; ดูเพิ่มเติม Marc Askew 2010, p.
6.

³⁵ ดู National Broadcasting and Telecommunication Commission
Code of Conduct, 10.10. 2012.
[http://www.nbt.go.th/wps/portal/NTC/!ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9](http://www.nbt.go.th/wps/portal/NTC/!ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3gTf3MX0wB3U08nxzATA09nJ2cLL1NDo)
[MSSzPy8xBz9CP0os3gTf3MX0wB3U08nxzATA09nJ2cLL1NDo](http://www.nbt.go.th/wps/portal/NTC/!ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3gTf3MX0wB3U08nxzATA09nJ2cLL1NDo)

2AnE_2CbEdFAOMpLEU!/?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/w
cm/connect/library+ntc/internetsite/04newsactivi/0403activity/040
3activity_detail/c21a7e804d06a7d795c9fff97342b770 เรียกดู
ข้อมูลเมื่อ 27.10. 2012.

³⁶ Connors 2007, p.46,186; Hewison /Kitirianlarp, Thai-Style
democracy, 2010, p.190; Pierre Rosanvallon, Democratic
Legitimacy. Impartiality, Reflexivity, Proximity, Princeton
University Press, 2011, p.26f, 51. ในการให้สัมภาษณ์เป็นการ
เฉพาะกับ the Bangkok Post, พลเอกสนธิ หัสนาพรคมาตุภูมิ ซึ่ง
เป็นประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการ
สร้างความปรองดองแห่งชาติ ได้อธิบายให้ประชาชนเข้าใจว่าตนเป็นผู้นำ
ความพยายามที่จะปรองดองเพราะต้องการเห็นคนไทยมีชีวิตที่สงบ
สุขและกลมเกลียวกัน, Bangkok Post 1.4.2012,

[http://www.bangkokpost.com/lite/news/288884/sonthi-slams-](http://www.bangkokpost.com/lite/news/288884/sonthi-slams-critics-over-rumours-he-wants-pm-job)
[critics-over-rumours-he-wants-pm-job](http://www.bangkokpost.com/lite/news/288884/sonthi-slams-critics-over-rumours-he-wants-pm-job) เรียกดูข้อมูลเมื่อ 25.8.2012

³⁷ Connors อ้างอิงจาก Prachathipatai baep thai lae khokit kap
rattamanun, ใน Connors 2007, p.50.

³⁸ ในการให้สัมภาษณ์เป็นการเฉพาะกับ the Bangkok Post, พลเอก
สนธิ หัสนาพรคมาตุภูมิ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการวิสามัญ
พิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ ได้อธิบายให้
ประชาชนเข้าใจว่าตนเป็นผู้นำความพยายามที่จะปรองดองเพราะ
ต้องการเห็นคนไทยมีชีวิตที่สงบสุขและกลมเกลียวกัน, Bangkok
Post 1.4.2012,

[http://www.bangkokpost.com/lite/news/288884/sonthi-slams-](http://www.bangkokpost.com/lite/news/288884/sonthi-slams-critics-over-rumours-he-wants-pm-job)
[critics-over-rumours-he-wants-pm-job](http://www.bangkokpost.com/lite/news/288884/sonthi-slams-critics-over-rumours-he-wants-pm-job) เรียกดูข้อมูลเมื่อ 25.8.2012

³⁹ 2012 Connors อ้างอิงจาก “Wiwathanakan prachathipatai
khong thai [The evolution of Thai Democracy] ใน Prachathipatai
baep thai lae khokit kap rattamanun, Bangkok 1965 ใน
Connors 2007, p.50.

⁴⁰ Connors อ้างอิงจาก Thanet Khoman, โฆษกต่างประเทศสมัย
รัฐบาลสฤษดิ์ ใน Thak Chaloeontarana, The Sarit regime 1957-
1963. The Formative Years of Thai politics. Unpublished PhD
dissertation, Cornell University 1974, pp. 206f.

⁴¹ Connors อ้างอิงจาก from Prachathipatai baep thai lae khokit
kap rattamanun, Bangkok 1965, p.30 in Connors 2007, p.50.

⁴² Connors อ้างอิงจากอดีตนายกรัฐมนตรีเสนาบดี ปราโมช "If
England is the mother of democracy, Thailand is the
grandmother, as we achieved democracy sooner", ibid 2007,
p.185.Rosanvallon, Democratic Legitimacy, 2011, p. 203 ff.

⁴³ Rosanvallon, Democratic Legitimacy, 2011, p. 203 ff.

⁴⁴ Montesano, 2010, p. 287f; ดูเพิ่มใน Blom 2008.

⁴⁵ Hewison /Kitirianlar, Thai-Style democracy, 2010; onnors, ibid., p.182.

⁴⁶ Voranai, Bangkok Post

⁴⁷ Thongchai Winichakul ใน New Mandala, โพสต์เมื่อ 3 May, 2010, <http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2010/05/03/thongchai-winichakul-on-the-red-germs/> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 29.8.2012. 2010.

⁴⁸ เป็นความคิดที่น่าเสนอโดยผู้นำคนหนึ่งของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จำลอง ศรีเมือง ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มสันติอโศกและเป็นผู้ก่อตั้งพรรคพลังธรรม

⁴⁹ Pravitt Rojanaphruk เรื่องการหลอกลวงของ พล.อ. บุญเลิศ ใน "Seductive dangers of a coup mentality", The Nation, 21.1.2012, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Seductive-dangers-of-a-coup-mentality-30194727.html> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 26.11.2012.

⁵⁰ Michael H. Nelson, PAD tries a political party, New Mandala 28.5.2009 <http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2009/05/28/pad-tries-a-political-party> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 5.9.2012.

⁵¹ Rosanvallon, Democratic Legitimacy, 2011.

⁵² Thitinan Op-ed Bangkok Post

⁵³ Fukuyama, The Origin of Political order, London 2011.

⁵⁴ Chanchai Chaisukkosol, 2012, p.11.

⁵⁵ Chaisukkosol Chanchai: A new social contract, 2012; Nufer/ Siripan Red and Yellow, 2010.

⁵⁶ Doh Chull Shin / Youngho Cho, Contours and barriers to democratization, p. 16-38 in Aurel Croissant/ Marco Bünte, The crisis of democratic governance in Southeast Asia, Palgrave 2011.

⁵⁷ Björn Dressel, The Judicialization of politics or politization of the judiciary, 2012; Thitinan, Thailand's uneasy passage, 2012.

⁵⁸ James R. Klein, The Battle for Rule of Law in Thailand: The Constitutional Court of Thailand, http://www.cdi.anu.edu.au/CDIwebsite_1998-2004/thailand/thailand_downloads/ThaiUpdate_Klien_ConCourt_%20Apr03.pdf เรียกดูข้อมูลเมื่อ 29.8.2012.

⁵⁹ Shawn W Crispin, Judicial coup murmurs in Thailand, Asia Times Nov 22, 2008, http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/JK22Ae02.html เรียกดูข้อมูลเมื่อ 29.8.2012; Dominic J. Nardi, Thai Institutions: Judiciary, New Mandala 12 July, 2010,

<http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2010/07/12/thai-institutions-judiciary/> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 29.8.2012.

⁶⁰ Kaewmala, How the meaning of "and" starts a constitutional crisis in Thailand, blog entry 8.6.2012, <http://thaiwomantalks.com/tag/constitution-court/>; more cautious Bangkok Pundit, Is a judicial coup in Thailand imminent?, 20.6.2012,

⁶¹ McCargo, 2005, p. 505.

⁶² Seth Mydans อ้างอิงจาก Veenarat Laohapakakul, ผู้เขียนบทวิจารณ์ในหนังสือพิมพ์ The Nation. "And what is a military coup if the military pledges its allegiance to democracy?" International Herald Tribune, 24.9.2006, <http://www.nationmultimedia.com/specials/thefall/herald.php> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 31.8.2012.

⁶³ TDRI chief warns the country faces a debt disaster. Bangkok Post, 27.10.2012. <http://www.bangkokpost.com/news/local/318411/t dri-chief-warns-the-country-faces-a-debt-disaster> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 29.10.2012.

⁶⁴ ดูเชิงอรรถท้ายบท 8

⁶⁵ Connors, ibid, 186.

⁶⁶ Thitinan, Thailand's Uneasy Passage, 2012, p.53ff.

⁶⁷ ผู้นำพรรคประชาธิปัตย์ อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อ้างถึงใน Suthep to drive anti-govt attack, Bangkok Post 29.10.2012, <http://www.bangkokpost.com/news/politics/318552/suthep-to-drive-anti-govt-attack> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 29.10.2012

⁶⁸ Gwen Robinson, Thai amnesty bills stoke fears of upheaval in FT, June 7, 2012 <http://www.ft.com/cms/s/0/9ccb6aae-b095-11e1-a79b-00144feabdc0.html#axzz2DFhVISvY> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 26.11.2012.

⁶⁹ ดูเพิ่มใน Sukumpol targets coup law changes, Bangkok Post 20.1.2012, <http://www.bangkokpost.com/lite/topstories/275910/sukumpol-targets-coup-law-changes> เรียกดูข้อมูลเมื่อ 12.9.2012.

⁷⁰ McCargo, 2005, p.505 ff.

⁷¹ McCargo, 2005, p.505 ff.

⁷² Saxer, 2011.

⁷³ The Nation เรื่องข่าวลือการรัฐประหาร เรียกดูข้อมูลเมื่อ 24.8.2012 <http://www.nationmultimedia.com/politics/Stop-talking-about-coup-Jatuporn-told-30175503.html>

⁷⁴ Court acted outside its powers, says Nitirat. The Nation, 16.7.2012, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Court->

acted-outside-its-powers-says-Nitirat-30186239.html เรียกดูข้อมูลเมื่อ 12.9.2012.

⁷⁵ Reuters, เรียกดูข้อมูลเมื่อ 24.8..2012,

⁷⁶ John Rawls, A Theory of Justice, Third edition 1999.

⁷⁷ Jean-Luc Nancy, Begrenzte und unendliche Demokratie, in: Demokratie?. 2012: French original Démocratie, dans quel état? La fabrique editions, Paris, 2009.

⁷⁸ Nancy, ibid, p. 77.

⁷⁹ Claude Lefort อ้างถึงใน Daniel Bensaïd, Der Permanente Skandal, in: Demokratie?, Suhrkamp 2012, p41.

⁸⁰ Jacques Rancière, La haine de la démocratie, La Fabrique editions, 2005.

⁸¹ Elinor Ostrom, Governing the commons. The evolution of institutions for collective action, Cambridge University Press, 1990.

⁸² Thailand's Internal Security Act: Risking the rule of law? Report of the International Commission of Jurists 2010, <http://icj.org/IMG/REPORT-ISA-THAILAND.pdf>

⁸³ Francis Fukuyama: The origins of political order, London 2011, p. 348f, 455f.

⁸⁴ Fukuyama ไม่คิดว่าระบบปิตาธิปไตยจะสามารถทำให้เกิดการปฏิรูปได้ และคาดการณ์ว่าการปรับเปลี่ยนอย่างรุนแรงเป็นรูปแบบการปรับเปลี่ยนที่จะถูกนำมาใช้โดยปริยาย, ibid.

⁸⁵ ทั้งการก่อความไม่สงบของคอมมิวนิสต์และทั้งความริเริ่มปฏิรูปแนวก้าวหน้าไม่มีผลยั่งยืนต่อระเบียบทางการเมือง

⁸⁶ Connors, ibid., p.198.

⁸⁷ Connors, ibid. p184.

⁸⁸ Connors, ibid., p.183.

⁸⁹ Connors, ibid., p. 189.

⁹⁰ Gotham Arya, The NESAC, Civil Society, Good Governance and the Coup, , ใน John Funston, Divided over Thaksin, ISEAS Singapore, 2009, p. 44.

⁹¹ Croissant, Aurel/Kuehn, David/Lorenz, Philip/Chambers, Paul. Civilian Control of the Military and Democracy in Asia, Basingstoke/New York: PalgraveMcMillan, forthcoming February 2013.

⁹² Gotham Arya, ibid.,p. 39ff.

⁹³ Subcommittee on the Political Development Plan, Political Reform Committee, Phaen phathana kanmeuang thai [Thai Development Plan], 1996, p.25; Anek Laothamathas, Patirupkanmeuang sethakit sang phanthamit prachathipatai [Politico-Economic Reform: Creating Democratic Allies] in

Chalong Sunthonrawanit, Wiphak sangkhom thai [Criticizing Society], Bangkok 1995.

⁹⁴ Rosanvallon, ibid.

⁹⁵ Rawls, ibid.

⁹⁶ Jürgen Habermas, Theorie des kommunikativen Handelns, Frankfurt 1981.

⁹⁷ <http://www.reflectedknowledge.com/clients/GSB/sufficiency/sufficiency.htm> เรียกดูข้อมูลล่าสุด 14.8.2012.

⁹⁸ ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2540 แปลและอ้างอิงโดย Medhi Krongkaew ใน "The Philosophy of Sufficiency Economy", Kyoto Review Feature / October 2003

⁹⁹ Medhi Krongkaew, อ้างถึง

<http://www.reflectedknowledge.com/clients/GSB/sufficiency/sufficiency.htm> เรียกดูข้อมูลล่าสุด 14.8.2012.

มาร์ค คัทซาร์ | ประเทศไทยจะผ่านพ้นวิกฤติการเปลี่ยนผ่านได้อย่างไร

เกี่ยวกับผู้เขียน

มาร์ค คัทซาร์ เป็นผู้อำนวยการมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท สำนักงานประเทศไทย ก่อนมาประจำการที่กรุงเทพฯ มาร์คเป็นผู้ประสานงานสายการทำงานด้านนโยบายความมั่นคง ภูมิอากาศ และพลังงานโลกในโครงการ Dialogue on Globalization ที่สำนักงานใหญ่ FES ในเบอร์ลิน งานของ มาร์ค มุ่งความสนใจไปที่กลไกการบริหารจัดการรัฐและความช่วยเหลือด้านประชาธิปไตย

มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท
สำนักงานประเทศไทย

อาคารธณภูมิ ชั้น 23
1550 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่
แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี
กรุงเทพฯ 10400
ประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบ
มาร์ค คัทซาร์ ผู้อำนวยการ
โทร.: +66 (0) 26527178/9
โทรสาร: +66 (0) 26527180

อีเมล : info@fes-thailand.org
www.fes-thailand.org